

Specialioji ataskaita

Dujų tiekimo saugumas ES

ES sistema padėjo valstybėms narėms reaguoti į krizę, tačiau neįmanoma įrodyti kai kurių reagavimo į krizę priemonių poveikio



EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Turinys

	Dalis
Santrauka	I–VII
Įvadas	01–12
Ilgalaikiai ir trumpalaikiai dujų tiekimo saugumo ES iššūkiai	01–03
ES teisinė ir finansinė dujų tiekimo saugumo sistema	04–08
ES atsakas į dujų krizę	09–12
Audito apimtis ir metodas	13–17
Pastabos	18–69
ES sistema apėmė visus dujų tiekimo saugumo aspektus, nors ir nevienodai	18–52
ES vis dar kuria įperkamo sistemą, kuri papildytų jos prieinamo sistemą	19–26
Reglamentu (ES) 2017/1938 sukurta tiekimo saugumo struktūra paskatino valstybes nares bendradarbiauti, tačiau trūko kai kurių pagrindinių dokumentų	27–44
Bendro intereso projektų atranka buvo sudėtinga, o projektų rezultatai neaiškūs	45–50
Dėl nepakankamos pažangos anglies dioksido surinkimo, naudojimo ir saugojimo srityje kyla rizika ilgalaikiam tiekimo saugumui	51–52
ES reagavimo į krizę priemonės davė stiprų signalą rinkai, tačiau dažnai negalima įrodyti, kad jose nustatyti tikslai pasiekti	53–69
15 % sumažintas dujų poreikis dėl valstybių narių veiksmų, taip pat dėl aukštų kainų ir šiltos žiemos	54–56
ES masto dujų saugyklų pripildymo įpareigojimas buvo įvykdytas laikantis ankstesnės praktikos ir užtikrinant didesnę tikrumą	57–59
Esama rizikos, susijusios su galimu dujų kainos viršutinės ribos aktyvavimu	60–61
„AggregateEU“ sulaukė rinkos susidomėjimo, tačiau nepakanka duomenų, kad būtų galima padaryti išvadą dėl jos teikiamos naudos	62–66
Vykdam tarptautinę informavimo veiklą pasiūsta aiškių žinučių, tačiau sudaryta mažai galimybių pasiekti Komisijos nurodytus tikslus	67–69

Išvados ir rekomendacijos

70–77

Priedai

I priedas. Statybų bendro intereso projektų įgyvendinimui skirtas EITP finansavimas

II priedas. Dujų BIP, kuriems skirtas EITP finansavimas statybai, žemėlapis

Santrumpos**Terminų žodynelis****Komisijos atsakymai****Chronologija****Audito grupė**

Santrauka

I Tarptautinė energetikos agentūra energetinį saugumą apibrėžia kaip „galimybę nepertraukiamai ir už prieinamą kainą gauti energijos išteklių“. Dujų tiekimo saugumas ES yra bendras dujų įmonių, valstybių narių ir Komisijos įsipareigojimas. Atsižvelgiant į tai, kad ES importuojamos dujos sudaro daugiau kaip 80 %, dujų tiekimo saugumas yra būtinas siekiant Europos Sąjungoje užtikrinti gerovę ir klestėjimą. Sparčiai atsisakant iš Rusijos importuojamų dujų, kurių dalis paskutiniaisiais metais iki Rusijos invazijos į Ukrainą (2021 m.) sudarė 45 % viso ES dujų importo, kilo tiekimo krizė, paskatinusi įperkamo dujų tiekimo krizę.

II Šioje ataskaitoje nagrinėjama, ar ES politikos sistema ir veiksmai, kuriais remiamas dujų tiekimo saugumas, buvo veiksmingi. Joje apžvelgiame ES prieš krizę buvusią sistemą, taip pat ES atsaką į krizę. Šią temą pasirinkome atsižvelgdami į labai didelę ES priklausomybę nuo importuojamų dujų ir beprecedentį 2022 m. ES kilusio tiekimo saugumo iššūkio pobūdį. Mūsų nustatyti faktai gali padėti toliau tobulinti ES dujų tiekimo saugumo sistemą, įgyvendinant jos siekį atsisakyti Rusijos dujų, ir prisidėti prie ES pastangų iki 2050 m. neutralizuoti poveikį klimatui.

III Mūsų bendra išvada yra ta, kad ES sistema apėmė saugaus dujų tiekimo klausimą, nors ir netolygiai, tačiau dažnai neįmanoma įrodyti, kad buvo pasiekti reagavimo į krizę tikslai. Nustatėme, kad kai kurie ilgalaikiai ES veiksmai padėjo užtikrinti gamtinių dujų tiekimą, visų pirma krizės metu, ir paskatino valstybes narses bendradarbiauti. Vis dėlto trūksta kai kurių pagal ES tiekimo saugumo struktūrą numatytų pagrindinių dokumentų, o ES tik neseniai pradėjo kurti dujų tiekimo saugumo įperkamo dujų tiekimo sistemą. Ne visada buvo akivaizdu, kokį poveikį daro reagavimo į Rusijos taikomą dujų suginklinimą priemonės, o dėl padidėjusios ES priklausomybės nuo suskystintų gamtinių dujų ir poreikio dekarbonizuoti dalį ES suvartojamų dujų kyla naujų iššūkių. 2023 m. pabaigos duomenimis, ES sėkmingai diversifikavo tiekimo šaltinius atsisakydama Rusijos dujų ir atlaikė įperkamo dujų tiekimo krizę. 2023 m. kainos stabilizavosi ir vidutiniškai sudarė maždaug 45 Eur/MWh, t. y. dvigubai daugiau nei prieš krizę.

IV Reglamentu (ES) 2017/1938 dėl dujų tiekimo saugumo siekiama stiprinti valstybių narių regioninį bendradarbiavimą ir solidarumą. Reglamentu reikalaujama, kad atskiros valstybės narės kas ketverius metus teiktų ataskaitas dėl rizikos prevencijos ir reagavimo veiksmų. Nustatėme, kad 2019 m. ataskaitų teikimo etape 18 valstybių narių nebuvo užbaigusios ataskaitų teikimo proceso, susijusio su prevencinių veiksmų ir ekstremaliųjų situacijų valdymo planais, o dvi valstybės narės apskritai nepateikė jokios informacijos. Valstybių narių grupės taip pat įpareigojamos parengti regioninius rizikos vertinimus. Komisija nustatė, kad visi 2019 m. valstybių narių grupių parengti regioniniai rizikos vertinimai yra neišsamūs. Ji pripažino būtinybę reformuoti ir tobulinti ataskaitų teikimo procesus, o didžioji dauguma valstybių narių norėtų, kad jie būtų supaprastinti.

V Nustatėme, kad ES sistema, pagal kurią atrenkami didžiausios svarbos dujų infrastruktūros projektai (bendro intereso projektai, BIP), yra sudėtinga: ji apima tris atskirus vertinimus, daug etapų ir įvairius suinteresuotuosius subjektus. Taip pat nustatėme, kad projektų rezultatai yra neaiškūs, todėl sunku įvertinti BIP įgyvendinimo lygį ir pridėtinę vertę, kurią teikia BIP statusas.

VI Reaguodama į dujų krizę, ES priėmė keletą priemonių, kuriomis siekiama pagerinti dujų laikymą, sumažinti ir sutelkti paklausą ir išvengti kainų šuolių. Nustatėme, kad kai kurios priemonės padėjo užtikrinti tiekimo saugumą, nes padėjo mažinti paklausą arba užtikrinti pakankamai pripildytas dujų saugyklas. Negalima įrodyti kitų reagavimo į krizę priemonių (dujų kainos viršutinės ribos, paklausos telkimo ir tarptautinio bendradarbiavimo koordinavimo) poveikio.

VII Remdamiesi savo nustatytais faktais, Komisijai rekomenduojame:

- baigti kurti ES dujų įperkamos sistemos,
- optimizuoti valstybių narių ataskaitų dėl dujų tiekimo saugumo teikimo procesą ir peržiūrėti regioninio bendradarbiavimo struktūrą,
- padidinti bendro intereso projektų įgyvendinimo skaidrumą.

Ivadas

Ilgalaikiai ir trumpalaikiai dujų tiekimo saugumo ES iššūkiai

01 Šioje ataskaitoje rėmėmės Tarptautinės energetikos agentūros (TEA) energetinio saugumo apibrėžtimi, taikoma dujų tiekimo saugumo kontekste: „galimybė nepertraukiamai ir už prieinamą kainą gauti energijos išteklių“¹. TEA išskiria ilgalaikį ir trumpalaikį energetinį saugumą. Ilgalaikis yra susijęs su laiku vykdomomis investicijomis, kuriomis siekiama užtikrinti energijos tiekimą atsižvelgiant į ekonomikos vystymąsi ir aplinkos apsaugos poreikius, o trumpalaikis – daugiausia su energetikos sistemų pajėgumu reaguoti į tiekimo sukrėtimus. Gamtinių dujų (toliau – dujos) tiekimo saugumo klimato aspektas tampa vis svarbesnis, nes ES siekia laipsniškai atsisakyti iškastinio kuro arba sumažinti jo išmetamą teršalų kiekį naudojant anglies dioksido surinkimo, naudojimo ir saugojimo (CCUS) technologijas, kad iki 2050 m. būtų pasiektas poveikio klimatui neutralumo tikslas².

02 2021 m., t. y. paskutiniaisiais metais prieš Rusijos invaziją į Ukrainą ir dėl jos kilusią dujų krizę, ES suvartojo 421 milijardą kubinių metrų (mlrd. m³) dujų, o tai sudarė 24 % mūsų energijos, nors visoje ES būta didelių skirtumų (žr. [1 diagramą](#)). Tais pačiais metais 21 % ES elektros energijos ir 38 % jos šilumos energijos (namų ūkių ir pramonės) buvo pagaminta iš dujų³. Net įvertinus numatomą dujų suvartojimo mažinimą siekiant 2030 m. ES klimato ir energetikos tikslų, ES vis tiek suvartos apie 300 mlrd. m³ dujų per metus⁴. Atsižvelgiant į tai, kad [2021 m. jos importuotos dujos sudarė 83 %](#), t. y. daugiau nei 2014 m. rodiklis – 73 %, dujų tiekimo saugumas yra būtinas ES gerovei ir klestėjimui.

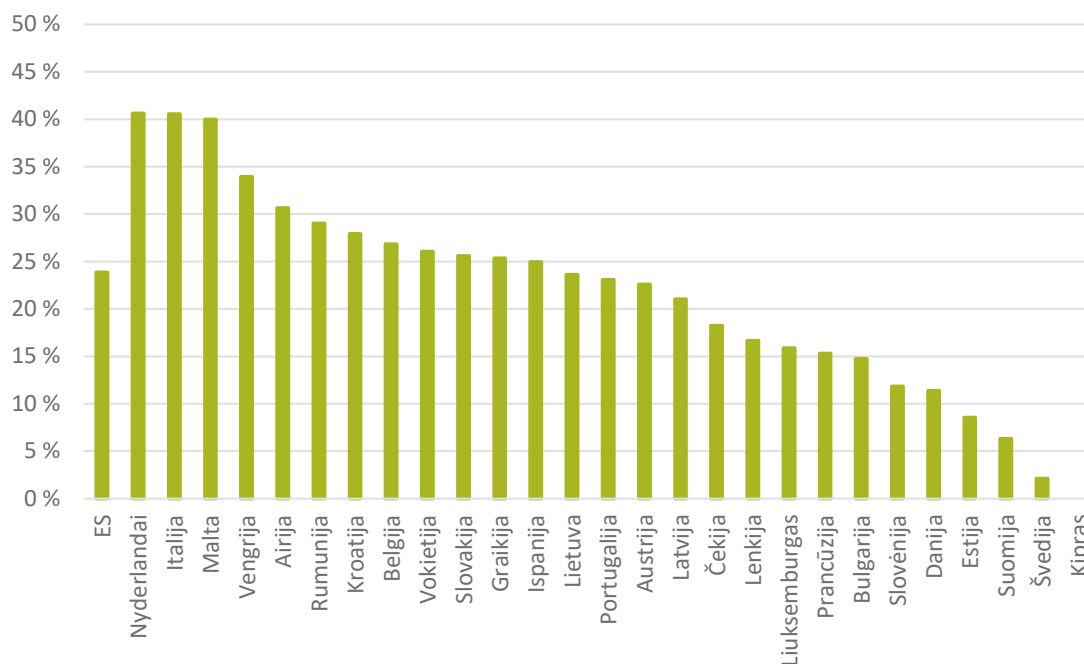
¹ [Our work on energy security](#), TEA.

² Komisijos komunikatas „Siekis – plataus užmojo pramoninis anglies dioksido tvarkymas ES“, [COM\(2024\) 62](#).

³ [Electricity and heat statistics](#), Eurostatas.

⁴ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas „Implementing the RePower EU action plan: investment needs, hydrogen accelerator and achieving the bio-methane targets“, [SWD\(2022\) 230](#).

1 diagrama. 2021 m. pirminės energijos poreikis: gamtinių dujų dalis (%)



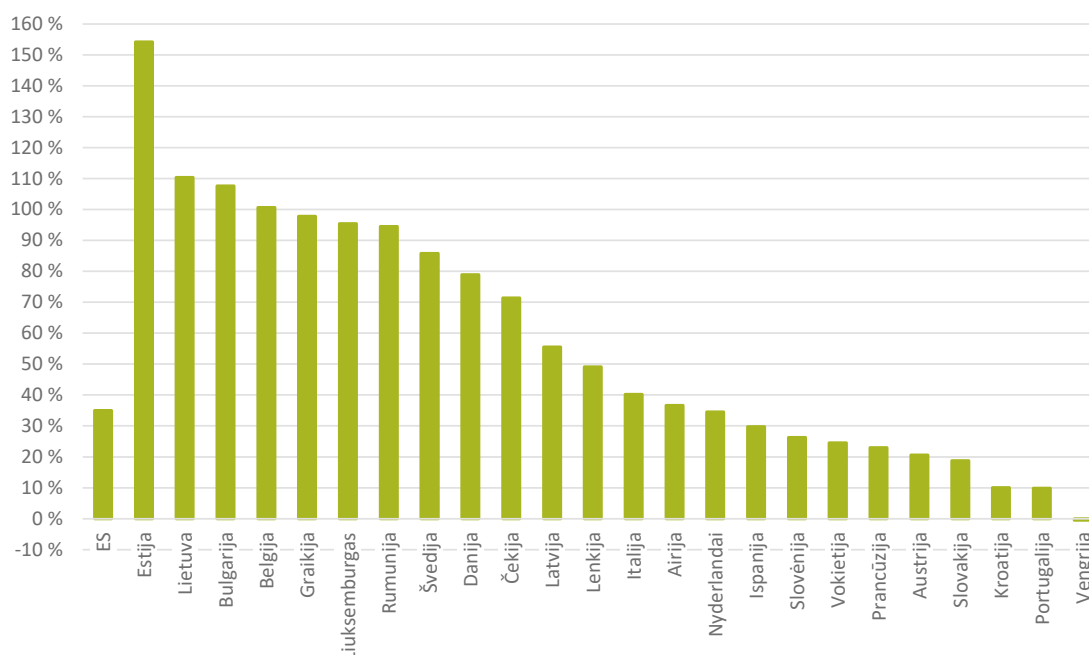
Pastaba: Kipre dujos nenaudojamos.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis [Eurostato](#) duomenimis.

03 Sparčiai atsiskant iš Rusijos importuojamų dujų, kurių dalis 2021 m. sudarė 45 % viso ES dujų importo, kilo tiekimo krizė, paskatinusi įperkamo krizę (žr. [2 diagramą](#)). 2022 m. rugpjūčio mėn. didmeninės dujų kainos pasiekė aukštumą – 339 eurus už megavatvalandę (MWh), palyginti su 51 euru už MWh 2021 m. rugpjūčio mėn. Kadangi elektros energijos kainos Europoje kinta kartu su dujų kainomis, tai turėjo įtakos ir elektros energijos sąnaudoms. Pavyzdžiui, 2022 m. rugpjūčio mėn. Italijoje 1 MWh elektros energijos didmeninė kaina pasiekė 543 eurus (palyginti su 112 eurų už MWh 2021 m. rugpjūčio mėn.)⁵. Reaguodamos į krizę, 2022 m. valstybės narės pradėjo subsidijuoti dujų ir elektros energijos kainas, kad sumažintų poveikį namų ūkiams ir įmonėms. Komisijos vertinimu, vien 2022 m. išlaidos energijos subsidijoms ES iš viso sudarė [390 milijardų eurų](#).

⁵ Average monthly electricity wholesale prices in selected countries in the EU, „Statista“.

2 diagrama. Namų ūkių vidutinių gamtinių dujų kainų pokyčiai 2022 m. sausio–birželio mėn., palyginti su tuo pačiu 2021 m. laikotarpiu



Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Eurostato duomenimis.

ES teisinė ir finansinė dujų tiekimo saugumo sistema

04 Užtikrinti energijos tiekimo saugumą – vienas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) tikslų. Tačiau tai nedaro poveikio valstybių narių teisei pasirinkti energijos rūšių derinį ir tiekimo šaltinius⁶. ES teisinė dujų tiekimo saugumo sistema, pirmą kartą patvirtinta 2010 m. po dujų tiekimo iš Rusijos sutrikimų 2006 ir 2009 m., buvo peržiūrėta 2017 m., po 2014 m. Rusijos įvykdytos neteisėtos Krymo aneksijos. Joje nustatyta, kad dujų tiekimo saugumas yra bendras dujų įmonių, valstybių narių ir Komisijos įsipareigojimas.

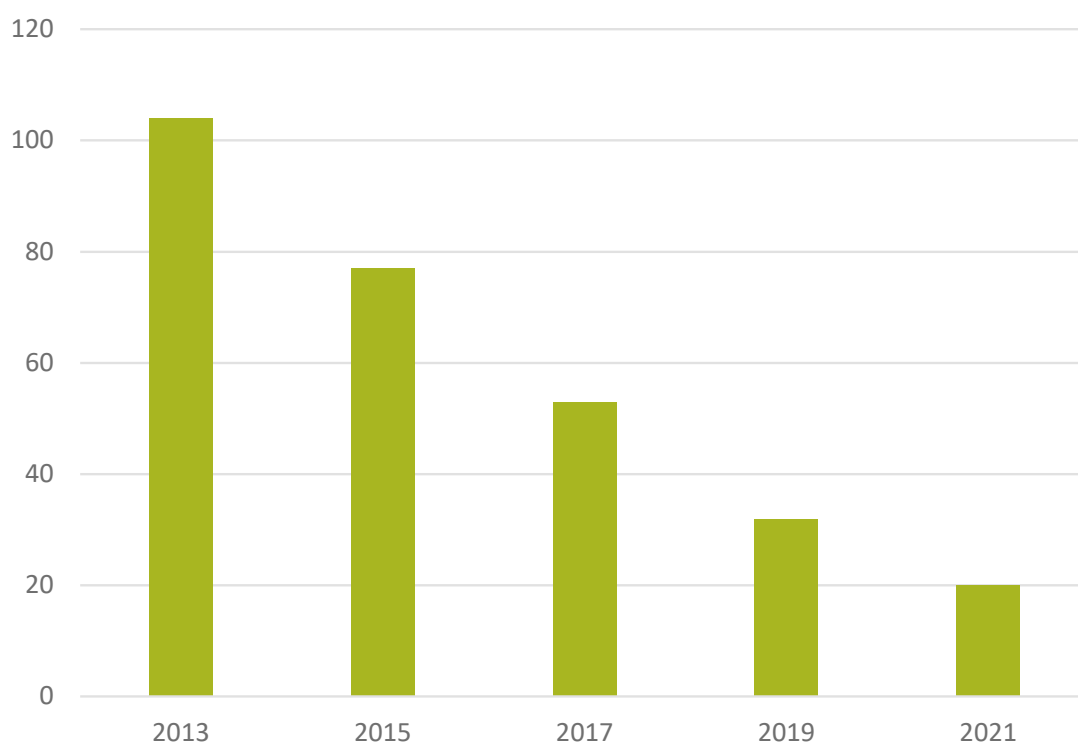
05 Reglamentu (ES) 2017/1938 dėl dujų tiekimo saugumo (toliau – Dujų tiekimo saugumo reglamentas) siekiama pagerinti ES pasirengimą tiekimo sutrikimams ir atsparumą jiems. Jo pagrindiniai tikslai – stiprinti valstybių narių regioninį bendradarbiavimą ir solidarumą, remti tarpvalstybinės dujų infrastruktūros gerinimą ir nustatyti bei mažinti riziką periodiškai vykdant dujų tiekimo ir infrastruktūros veikimo sutrikimų scenarijų imitavimo bandymus ES, regioniniu ir valstybių narių lygmenimis. Reglamente nustatyti pagrindiniai regioninio bendradarbiavimo parametrai, apibrėžiant valstybių narių rizikos grupes pagal pagrindinius ES dujų tiekimo maršrutus.

⁶ SESV 194 straipsnis.

Šios grupės bendradarbiauja siekdamas nustatyti, įvertinti ir, jei įmanoma, sumažinti su dujų tiekimo saugumu susijusią riziką. Šiomis pastangomis taip pat siekiama stiprinti dujų vidaus rinką, kuri, ES vertinimu, yra „geriausia dujų tiekimo saugumo visoje Sąjungoje garantija“⁷.

06 Komisija nustatė bendro intereso projektų (BIP) nustatymo ir rėmimo procedūrą, kuri apima dujų tinklo projektus, turinčius didžiausią potencialą teikti tarpvalstybinę naudą ES dujų vidaus rinkai. Tokia nauda gali būti susijusi su didesniu tiekimo saugumu. 2013–2021 m. kas dvejus metus buvo tvirtinamas naujas BIP sąrašas (žr. **3 diagramą**). Įtraukiant į sąrašą projektus norėta suteikti jiems pranašumą tokiais aspektais kaip greitesnis planavimas bei leidimų išdavimas ir supaprastinti poveikio aplinkai vertinimo procesai, kad būtų galima paspartinti tokių projektų įgyvendinimą. Jiems įgyvendinti taip pat buvo galima prašyti finansavimo pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonę (EITP) – tyrimams arba statybai⁸.

3 diagrama. Dujų sektoriaus BIP skaičius penkiuose BIP sąrašuose



Šaltinis: Europos Sąjungos energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra (ACER).

⁷ Reglamentas (ES) 2017/1938.

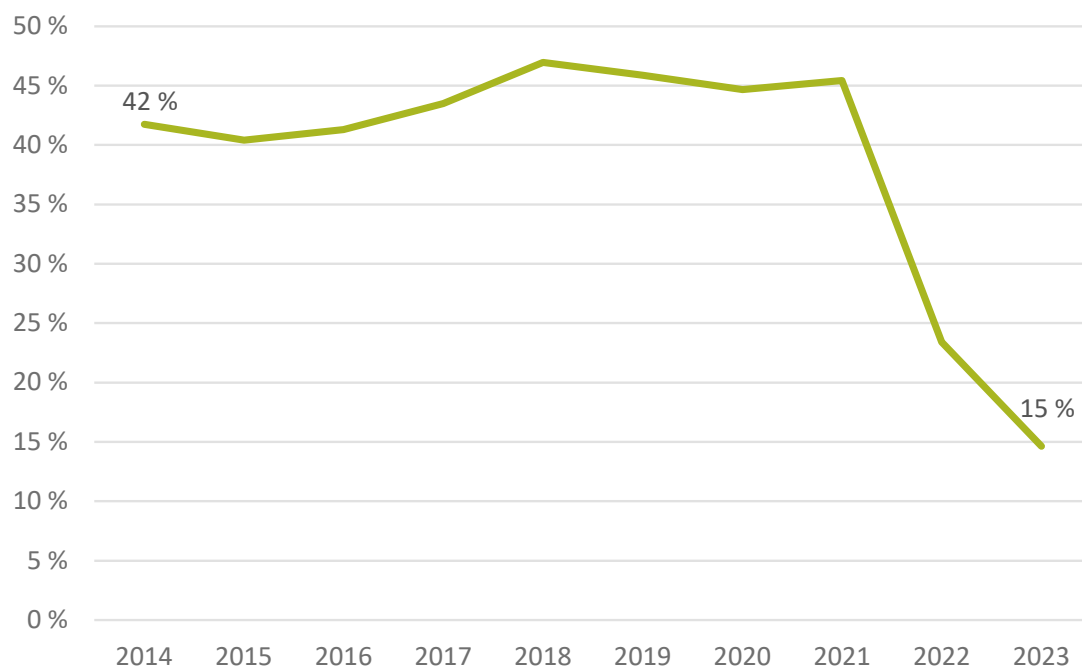
⁸ Reglamentas (ES) Nr. 347/2013 dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių.

07 2014–2020 m. laikotarpiu pagal EITP iš viso skirta 1,6 milijardo eurų 40-iai dujų sektoriaus BIP, iš kurių 18 projektų suteiktas finansavimas statybai (žr. [I priedą](#)). Atsižvelgiant į tai, kad ES prioritetas yra neutralaus anglies dioksido poveikio energetikos plėtojimas, bus tik du dujų sektoriaus BIP (jais Malta ir Kipras bus prijungiami prie ES dujų tinklo), nors BIP procesas yra naudojamas atrenkant vandenilio BIP.

08 Dujų tiekimo saugumo reglamentu siekiama sumažinti su tiekimo sutrikimais susijusią riziką reikalaujant, kad kiekviena valstybė narė parengtų planus, pagal kuriuos tiekimas būtų užtikrintas saugomiems vartotojams (namų ūkiams ir pagrindinių socialinių paslaugų teikėjams) 30 dienų laikotarpiu vidutinėmis žiemos sąlygomis, jei būtų nutrauktas tiekimas iš vieno didžiausio tiekėjo. Vis dėlto Taryba pripažino, kad pagal reglamentu nustatytą rizikos sistemą nenumatytas ir neįvertintas tokio masto ir rimtumo įvykis, kaip Rusijos invazijos į Ukrainą sukelta krizė⁹. Net ir tos valstybės narės, kurios nusprendė į savo 2018 m. nacionalinius rizikos vertinimus įtraukti tikimybę, kad dujų tiekimo iš Rusijos gali visiškai nutrūkti, ją vertino kaip labai mažai tikėtiną. Be to, dėl didelio kiekio konkurencingo dujų tiekimo iš vieno šaltinio silpnėja ekonominiai motyvai investuoti į tiekimo įvairinimą. [4 diagramoje](#) parodyta, kokią reikšmę Europos Sąjungai tebeturi Rusijos dujos.

⁹ Reglamentas (ES) 2022/1032 dėl dujų laikymo.

4 diagrama. Rusijos gamtinių dujų dalis ES dujų importe 2014–2022 m.



Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Eurostato duomenimis.

ES atsakas į dujų krizę

09 Dujų tiekimo saugumo reglamentu valstybėms narėms suteikiama galimybė aktyvuoti tris skirtingus krizės lygius: ankstyvojo perspėjimo (tikėtina, kad įvykis įvyks), pavojaus (įvyko sutrikimas, tačiau rinka gali susitvarkyti) ir ekstremaliosios situacijos (dujų tiekimas yra nepakankamas ir reikalingos ne rinkos priemonės). Reglamente reikalaujama, kad kiekviena valstybė narė parengtų ekstremaliųjų situacijų valdymo planą, kuriame būtų nustatytos priemonės, kurių reikia imtis esant kiekvienam krizės lygmeniui. Vienuolika valstybių narių 2022 m. vasario–liepos mėn. paskelbė, kad pasiektas ankstyvojo perspėjimo krizės lygis, dėl kurio reikia vykdyti griežtesnę stebėseną, o viena iš jų paskelbė pavojaus lygį.

10 Šie paskelbimo atvejai ir susijusios priemonės, kurių imtasi, patenka į TEA trumpalaikio energetinio saugumo apibrėžtį, kurioje daugiausia dėmesio skiriama atsparumui kilus krizei. Kartu vyko intensyvesnis dujų perdavimo sistemos operatorių, nacionalinių institucijų ir Komisijos bendradarbiavimas per specialius forumus, nustatytus prieš krizę Dujų tiekimo saugumo reglamentu. Šis bendradarbiavimas, esant sunkioms aplinkybėms, palengvino perėjimą prie naujų tarpvalstybinių dujų srautų modelių, atsiradusių dėl krizės (visų pirma dujų tiekimą iš vakarų į rytus, o ne iš rytų į vakarus).

11 Pagal SESV, Taryba gali priimti reglamentus nesikonsultuodama su Europos Parlamentu, reaguodama į tam tikrų produktų, visų pirma energetikos produktų, tiekimo sunkumus¹⁰. ES iš dalies pakeitė Dujų tiekimo saugumo reglamentą ir pasinaudojo SESV 122 straipsniu, kad greitai priimtų tam tikras laikinas priemones, siekdama reaguoti į iššūkį, kuris visai Sąjungai kyla dėl laipsniško Rusijos dujų atsisakymo (žr. **5 diagramą**).

5 diagrama. Pagrindinės laikinosios ES taikomos tiekimo saugumo priemonės reaguojant į dujų krizę

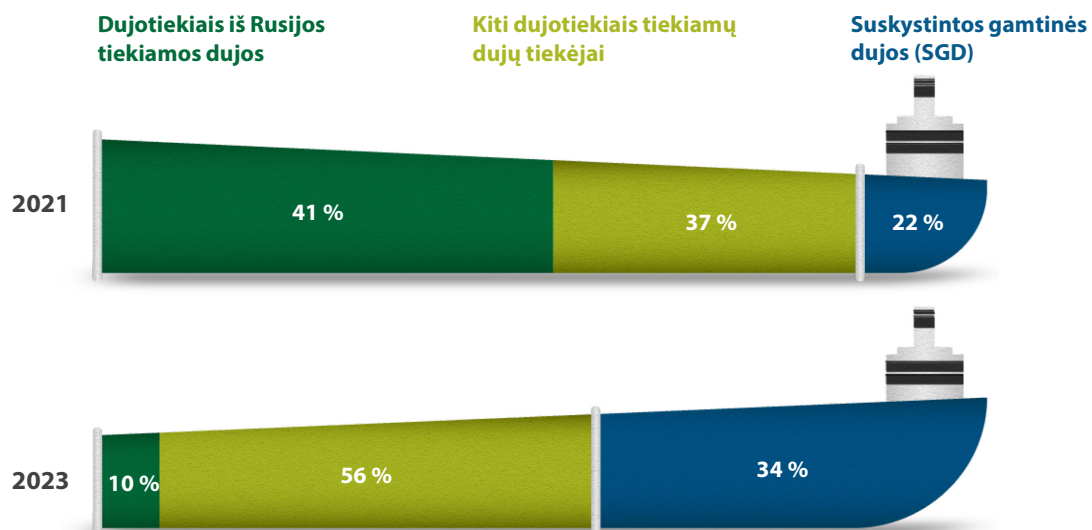


Šaltinis: Audito Rūmai.

12 Iki 2023 m. pabaigos ES buvo sėkmingai diversifikavusi tiekimo šaltinius atsisakydama Rusijos dujų (žr. **6 diagramą**), o kainos stabilizavosi – 2023 m. vidurkis buvo maždaug 45 eurai už MWh (dvigubai daugiau nei prieš krizę), o 2024 m. pirmąjį ketvirtį pasiektas prieš krizę buvęs lygis. Kadangi ES prisitaiko prie naujos dėl krizės susidariusios tiekimo saugumo aplinkos, ji privalo atsižvelgti į naujus iššūkius, susijusius su didėjančia priklausomybe nuo suskystintų gamtinių dujų (SGD) ir būtinybe taikyti priklausomybei nuo iškastinio kuro mažinti skirtas CCUS priemones.

¹⁰ SESV 122 straipsnis.

6 diagrama. ES priklausomybė nuo dujotiekiais iš Rusijos tiekiamų dujų 2021 m. ir 2023 m.



Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Eurostato duomenimis; diagrama sukurta remiantis Europos Komisijos vaizdo priemone.

Audito apimtis ir metodas

13 Šioje ataskaitoje nagrinėjama ES politikos sistema ir priemonės, kuriomis ES remiamas dujų tiekimo saugumas. Šią temą pasirinkome todėl, kad ES energijos rūšių derinyje dujoms tenka svarbi vieta ir kad ES yra itin priklausoma nuo importuojamų dujų. Rusijos invazijos į Ukrainą sukelta krizė parodė, kaip svarbu užtikrinti tiekimo saugumą. Atsižvelgdami į tai, išnagrinėjome, ar ES yra:

- a) sukūrusi veiksmingą dujų tiekimo saugumo sistemą ir
- b) pasiekusi nustatytus reagavimo į krizę priemonių tikslus.

14 Mūsų nagrinėtos ES priemonės apėmė laikotarpį nuo 2014 m., t. y. kai Rusija įvykdė neteisėtą Krymo aneksiją, dėl kurios reikėjo peržiūrėti Dujų tiekimo saugumo reglamentą, iki 2023 m. lapkričio mėn. Mūsų paskutinė audito ataskaita dėl energijos tiekimo saugumo buvo paskelbta 2015 m.

15 Peržiūrėjome Komisijos (ENER GD) darbą ir surengėme interviu su atitinkamų Vokietijos, Italijos ir Lenkijos institucijų atstovais. Šioms trims valstybėms narėms iš viso tenka apie 48 % ES suvartojamų dujų ir jos susiduria su įvairiais tiekimo saugumo iššūkiais dėl savo geografinės padėties ir dujų tiekimo šaltinių.

16 Įrodymus gavome šiais būdais:

- o atlikome ES reglamentų, Komisijos gairių, ataskaitų teikimo veiklos, statistinių duomenų ir vertinimų dokumentinę peržiūrą;
- o atlikome visų 27 valstybių narių pagal Reglamentą (ES) 2017/1938 teikiamų ataskaitų, įskaitant regioninių rizikos grupių parengtus bendrus rizikos vertinimus (BRV), taip pat nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus (NEKSVP), dokumentinę peržiūrą ir analizę;
- o surengėme interviu su Komisijos ir valstybių narių institucijų atstovais;
- o atlikome procedūras, kurią taikant atrenkami bendro intereso projektai, sistemine analizę (atskirų projektų audito neatlikome);
- o atlikome Dujų koordinavimo grupę, t. y. tiekimo saugumo užtikrinimo priemones koordinuojančią patariamąją grupę, sudarančią valstybių narių atstovų apklausą.

17 Šio audito metu gauti rezultatai yra svarbūs šiuo metu plėtojant ES dujų tiekimo saugumo politiką, visų pirma atsižvelgiant į galimą Reglamento (ES) 2017/1938 peržiūrą.

Pastabos

ES sistema apėmė visus dujų tiekimo saugumo aspektus, nors ir nevienodai

18 Komisija neturi oficialios tiekimo saugumo apibrėžties. TEA tiekimo saugumo apibrėžtis grindžiama prieinamumo ir įperkamumo užtikrinimu. Pasak TEA, ilgalaikis tiekimo saugumas yra orientuotas į laiku vykdomas investicijas, kuriomis siekiama užtikrinti energijos tiekimą atsižvelgiant į ekonomikos vystymąsi ir aplinkos apsaugos poreikius. Vertinome, ar ES dujų tiekimo saugumo sistema šį tikslą pasiekia ir kartu sudaro sąlygas bendradarbiavimui ir solidarumui, t. y. pagrindiniams ES dujų tiekimo saugumo politikos principams. Tikėjomės nustatyti, kad:

- ES dujų tiekimo saugumo sistemoje aiškiai atsižvelgiama į prieinamumą ir įperkamumą;
- pagal Dujų tiekimo saugumo reglamentą reikalaujami dokumentai suteikia pridėtinės vertės dujų tiekimo saugumui nacionaliniu ir ES lygmenimis;
- dujų sektoriaus BIP atrankos procese deramai atsižvelgta į dujų tiekimo saugumą ir šis procesas padėjo jį užtikrinti;
- CCUS srityje ES padaryta pažanga.

ES vis dar kuria įperkamumo sistemą, kuri papildytų jos prieinamumo sistemą

19 Komisija jau daugiau kaip 20 metų į savo požiūrį į energijos tiekimo saugumą įtraukia įperkamumą kaip pagrindinį tikslą, o nuo 2015 m. įperkamos energijos svarbą dažnai pabrėžė savo [energetikos sąjungos būklės ataskaitose](#). Dujų prieinamumas ir įperkamumas yra susiję, nes prieinamumo gerinimo priemonės (įvairinimas, rinkos integracija) gali turėti teigiamą poveikį įperkamumui. Tokia buvo pamatinė logika formuojant ES požiūrį į tiekimo saugumą ir tai turėjo teigiamą poveikį, be kita ko, per krizę, kuri kilo dėl spartaus Rusijos dujų atsisakymo.

20 Dujas buvo galima transportuoti iš vakarų į rytus (o ne iš rytų į vakarus, kaip buvo įprasta) dėl Europos Sąjungoje privalomai pritaikytų daugumos tarpvalstybinių vamzdinių sudarant sąlygas dvikrypčiam dujų srautui¹¹. ES finansuotais dujotiekiais taip pat prijungtos valstybės narės, kurios anksčiau nuo ES dujų rinkos buvo atskirtos, arba sumažinta jų priklausomybė nuo vieno tiekėjo (žr. [I priedą](#)). Šių priemonių imtasi todėl, kad Komisija ir valstybės narės suprato priklausomybės nuo vieno tiekėjo keliamą riziką, be kita ko, įperkamumui. Šiam aspektui didelis dėmesys skirtas dviejuose iš trijų Komisijos taikomų tiekimo saugumo rodiklių: vienu iš jų matuojama tiekėjų koncentracija, kitu – bendra priklausomybė nuo dujų importo¹².

21 Komisija Rusijos dujų tiekimo nutraukimo poveikį sumodeliavo 2014 m. ir teisingai numatė, kad „kartu su poreikiu kompensuoti trūkstamus dujų kiekius kiltų kainos ir taip būtų paskatinta importuoti didelius papildomus SGD kiekius“. Komisija niekada nemodeliavo ir neįvertino tokio kainų kilimo masto ar jo poveikio vartotojams ir konkurencingumui. Dujų tiekimo saugumo reglamente reikalaujama, kad valstybės narė kainų svyravimą, kai taikytina, laikytų rizikos veiksniu. 2018 m. tai padaryta 11-oje nacionalinių rizikos vertinimų. Nebuvo atsižvelgta į su tuo susijusius įperkamumo iššūkius ir to nebuvo reikalaujama pagal Dujų tiekimo saugumo reglamentą. Be to, 2018 m. tik viename iš 12 BRV atsižvelgta į socialinį ir ekonominį poveikį, kuris buvo nustatytas valstybių narių rizikos scenarijuose, nepaisant to, kad tai privaloma pagal Dujų tiekimo saugumo reglamentą. 2021 m. Komisija atkreipė dėmesį į sąsają tarp dujų iš Rusijos trūkumo ir padidėjusių kainų, ir nurodė, kad tai veikia „[energijos nepriteklių patiriančius ir mažas bei mažesnes nei vidutines pajamas gaunančius namų ūkius](#)“. Šis teiginys rodo, kad Komisija suvokia skirtumą tarp tų, kurie patiria energijos nepriteklių, ir tų, kuriems kyla iššūkių dėl įperkamumo.

¹¹ Reglamento (ES) 2017/1938 5 straipsnis.

¹² Energetikos sąjungos rodikliai (internetinės priemonės suvestinė), Europos Komisija (2023 m. lapkričio 6 d.).

22 Prieš krizę įperkamas buvo suvoktas ir vertinamas daugiausia atsižvelgiant į energijos nepriteklių tiek ES, tiek valstybių narių lygmeniu. Pagal 2018 m. reglamentą, kuriuo įpareigojama rengti NEKSVP, reikalaujama, kad valstybės narės įvertintų, kiek namų ūkių patiria energijos nepriteklių, ir prireikus parengtų nepritekliaus jo planą¹³. 2019 m. 21-ame iš 27 NEKSVP nebuvo pateikta energijos nepritekliaus apibrėžtis. Komisija valstybių narių požiūrį į energijos nepriteklių dažniausiai kritikavo dėl to, kad nebuvo nustatyta tikslų ar uždavinių, kad būtų galima įvertinti sprendžiant šią problemą padarytą pažangą. Išanalizavę 2023 m. Komisijai pateiktus 17 atnaujintų NEKSVP nustatėme, kad jau 11 valstybių narių yra pateikusios energijos nepritekliaus apibrėžtį ir (arba) nustačiusios energijos nepritekliaus vertinimo rodiklius. Įperkamas dažnai minimas kaip tikslas tiek pradinuose 2019 m. NEKSVP, tiek 2023 m. atnaujintuose NEKSVP, tačiau jis niekada nebuvo apibrėžtas ar įvertintas. Požiūris į energijos įperkumą ir nepriteklių reaguojant į krizę visoje ES skiriasi¹⁴. Tokių skirtumų pavyzdžių nustatėme trijose valstybėse narėse, kuriose surengėme interviu (žr. **7 diagramą**).

¹³ Reglamento (ES) 2018/1999 3 straipsnis.

¹⁴ National fiscal policy responses to the energy crisis, *Bruegel* (2024 m. vasario 22 d.).

7 diagrama. Skirtingo reagavimo į namų ūkių dujų įperkamo energijos nepritekliaus problemą pavyzdžiai Vokietijoje, Italijoje ir Lenkijoje

	Vokietija	Lenkija	Italija
Visuotinė viršutinė kainos riba namų ūkiams	Taip 0,12 EUR/KWh (80 % 2022 m. namų ūkių suvartojimo) 2023 m.	Taip 200,17 PLN (46,30 EUR)/MWh 2022 ir 2023 m.	Ne
Viršutinės kainos ribos išlaidos valdžios sektoriui	9,7 mlrd. EUR (namų ūkiams ir MVĮ taikomos dujų kainų lengvatos) 2023 m.	30 mlrd. PLN (6,87 mlrd. EUR) 2022 ir 2023 m.	Netaikoma
Tikslinė parama namų ūkiams	Taip 2022 m. mažas pajamas gaunančioms grupėms skirta vienkartinė 230–270 EUR pinigine parama šildymui (2,1 milijono piliečių, kaina: ~380 mln. EUR), pakartota 2023 m.	Taip 2023 m. mažas pajamas gaunantiems namų ūkiams grąžintas PVM už gautą dujinį kurą. Paramos suma – apie 24 mln. EUR (5,5 mln. EUR).	Taip Namų ūkiai, kurių pajamos yra mažesnės nei 15 000 eurų, gauna automatinę nuolaidą, atitinkančią 15 % tipiškos šeimos metinių išlaidų dujoms. 2023 m. šia nuolaida pasinaudojo 14 % namų ūkių vartotojų.
Oficiali valstybės narės energijos nepritekliaus apibrėžtis	Ne	Taip	Ne
Oficiali informacija apie energijos nepriteklių patiriančių namų ūkių skaičių	Oficialių vyriausybės duomenų nėra	10,5 % (2021 m.)	Oficialių vyriausybės duomenų nėra

Šaltinis: Audito Rūmai.

23 Nors Komisija ne kartą pabrėžė, koks svarbus yra energijos įperkamumas, iki krizės ji nebuvo jo apibrėžusi ar įvertinusi, taip pat nebuvo sukūrusi konkrečiai jam skirtos sistemos. 2020 m. Komisijos komunikate dėl energijos kainų ir sąnaudų ES teigiama, kad 2015–2019 m. didmeninės dujų kainos svyravo nuo 10 iki 40 eurų už MWh, tačiau nieko nepasakoma dėl įperkamumo esant tokiam kainų intervalui¹⁵. 2023 m. kovo mėn. Komisija rėmėsi rinkos lūkesčiais, kad dujų kainos ateinančiais metais bus lygios ar mažesnės nei 50 eurų už MWh, ir įspėjo, kad esant tokiam kainų lygiui sumažinti paklausą bus sunku¹⁶. Tai leidžia teigti, kad 50 eurų už MWh galėtų būti riba, kurią pasiekus keičiasi namų ūkių ir pramonės elgsena. Komisija nenurodė, kad tai įperkamumo riba.

24 2020 m. Komisija pabrėžė sumažėjusią ES priklausomybę „[nuo svyravimų tarptautinėse energijos produktų rinkose](#)“ ir nurodė, kad dujų kainos Europoje buvo mažesnės nei nuo SGD importo priklausančiose G20 šalyse (Kinijoje, Pietų Korėjoje ir Japonijoje). Dabar padėtis yra pasikeitusi, nes padidėjo ES priklausomybė nuo SGD (pasauliniu mastu parduodamos prekės). Dėl to padidėja struktūriškai didesnių kainų ir didesnių svyravimų įtemptoje rinkoje rizika. Šioje naujoje tiekimo saugumo sistemoje ES privalo daugiau dėmesio skirti įperkamumui ir kartu nuodugniai dirbti prieinamumo klausimu, analizuodama dujų tiekimo saugumą ir struktūrizuodama savo atsaką.

25 Krizė paskatino rengti įvairias politikos priemones, kurios kartu suteikia pagrindą suformuoti aiškesnį požiūrį į energijos (taigi ir dujų) įperkamumą. Tai yra:

- o Energijos vartojimo efektyvumo direktyvoje (2023/1791) įtvirtinta energijos nepritekliaus apibrėžtis (žr. [1 langelį](#));
- o pasiūlyme dėl [reglamentų, kuriais reformuojamas ES elektros energijos rinkos modelis](#), valstybėms narėms nustatyta namų ūkių ir MVI sąskaitų už elektros energiją subsidijavimo riba;
- o nustatyta 180 eurų už MWh dujų kainos viršutinė riba (ateinančio mėnesio kainoms Nyderlandų platformoje „Title Transfer Facility“ (TTF)).

¹⁵ [COM\(2020\) 951](#).

¹⁶ Komisijos atlikta koordinuotų dujų paklausos mažinimo priemonių analizė, [SWD\(2023\) 63](#).

1 langelis. ES nustatyta energijos nepritekliaus apibrėžtis

Energijos nepritekliaus – padėtis, kai aktualiomis nacionalinėmis aplinkybėmis pagal esamą nacionalinę socialinę politiką ir kitą aktualią nacionalinę politiką namų ūkis stokoja galimybių pasinaudoti pagrindinėmis energetikos paslaugomis, kuriomis užtikrinamas bazinis patogumo lygis ir deramas gyvenimo ir sveikatos lygis, įskaitant tinkamą šilumos, karšto vandens ir vėsumos tiekimą, apšvietimą ir buitiniams prietaisams būtiną elektros energiją, kai tokia padėtis atsirado dėl veiksnų derinio, įskaitant bent šių paslaugų neįperkumą, nepakankamas disponuojamąsias pajamas, dideles išlaidas energijai ir mažą būstų energijos vartojimo efektyvumą.

Šaltinis: Energijos vartojimo efektyvumo direktyva (2023/1791).

26 Šiais elementais sukuriama triapakopė įperkamumo sistema: kiekvienai pakopai nustatytas skirtingas intervencijos lygis. Energijos nepritekliaus sudaro didžiausią įperkamumo problemą – 2022 m. jis paveikė 9,3 % ES gyventojų, todėl į jį orientuota dauguma su įperkamumu susijusių ES ir valstybių narių veiksmų, įskaitant tai, kad 2023 m. ES pirmą kartą pateikė termino apibrėžtį. Be to, valstybėms narėms nustatydamą namų ūkių sąskaitų už elektros energiją subsidijavimo ribą, ES iš tiesų nustato faktinę įperkamumo ribą. Galiausiai, viršutine kainos riba nurodoma didmeninė dujų kaina, kurios viršijimas, ES vertinimu, rodo, kad rinkoje nustatomos neprieinamos arba netvarios kainos. Pagal šią politikos sistemą parengtuose tam tikruose pagrindiniuose ES dokumentuose (ES lygmens tiekimo saugumo analizėje, NEKSVP ir valstybių narių rizikos vertinimuose) vis dar nėra aiškiai įvertinti ir išanalizuoti įperkamumo veiksniai ir iššūkiai.

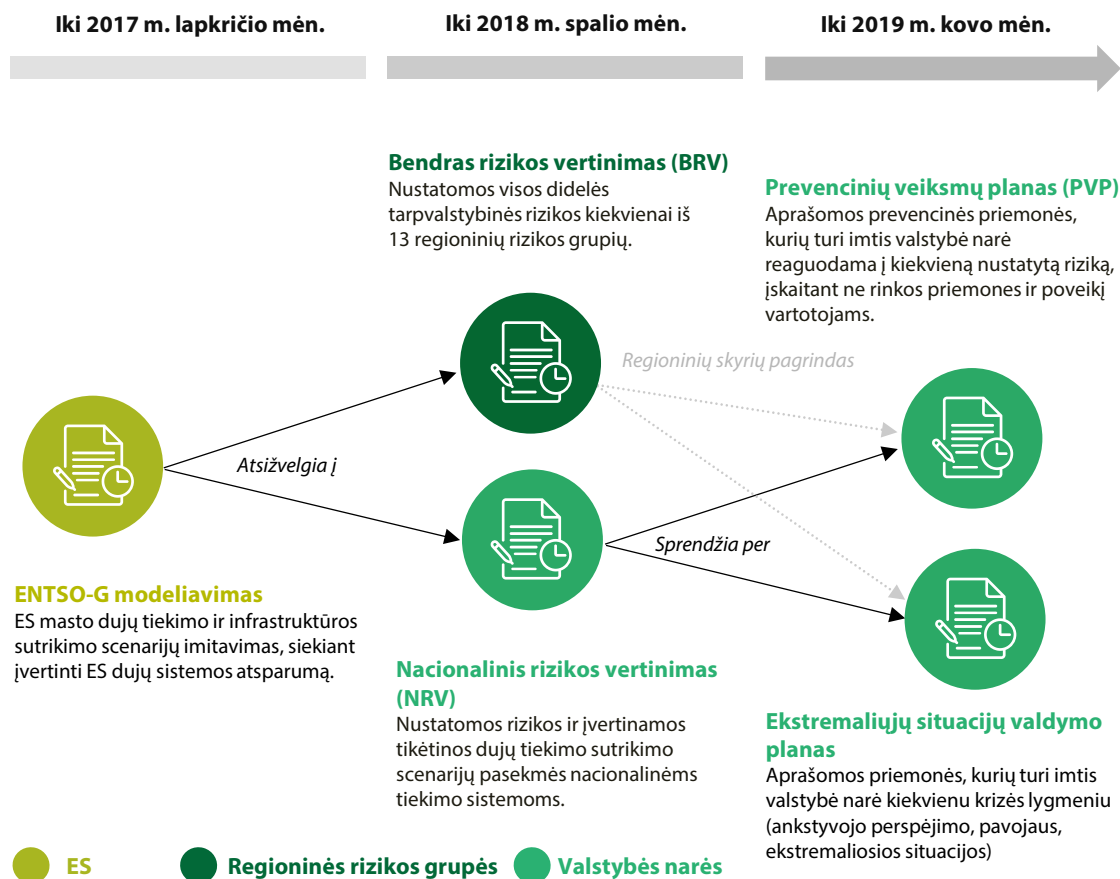
Reglamentu (ES) 2017/1938 sukurta tiekimo saugumo struktūra paskatino valstybes nares bendradarbiauti, tačiau trūko kai kurių pagrindinių dokumentų

Valstybių narių ataskaitų apie prevencinių veiksnių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo planus teikimo procesas yra neveiksmingas ir abejotinos pridėtinės vertės

27 Dujų tiekimo saugumo reglamentu Europos dujų perdavimo sistemos operatorių tinklas (ENTSO-G) įgaliojamas kas ketverius metus visos ES mastu atlikti dujų tiekimo ir infrastruktūros veikimo sutrikimo scenarijų imitavimo bandymą. Valstybės narės į šio imitavimo bandymo rezultatus atsižvelgia rengdamos pagrindinius pagal ES dujų tiekimo saugumo struktūrą numatytus dokumentus (žr. **8 diagramą**): nacionalinius ir bendrus rizikos vertinimus, kuriais remiamasi rengiant prevencinių veiksnių planus (PVP) ir ekstremaliųjų situacijų valdymo planus. Visais jais siekiama nustatyti gaires ir

suteikti struktūrą kiekvienos valstybės narės veiksams, kurių jos imsis prieš prasidedant tiekimo saugumo krizei ir jai kilus.

8 diagrama. Pirmasis dokumentų rengimo ciklas pagal 2017 m. Dujų tiekimo saugumo reglamentą



Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Reglamentu (ES) 2017/1938.

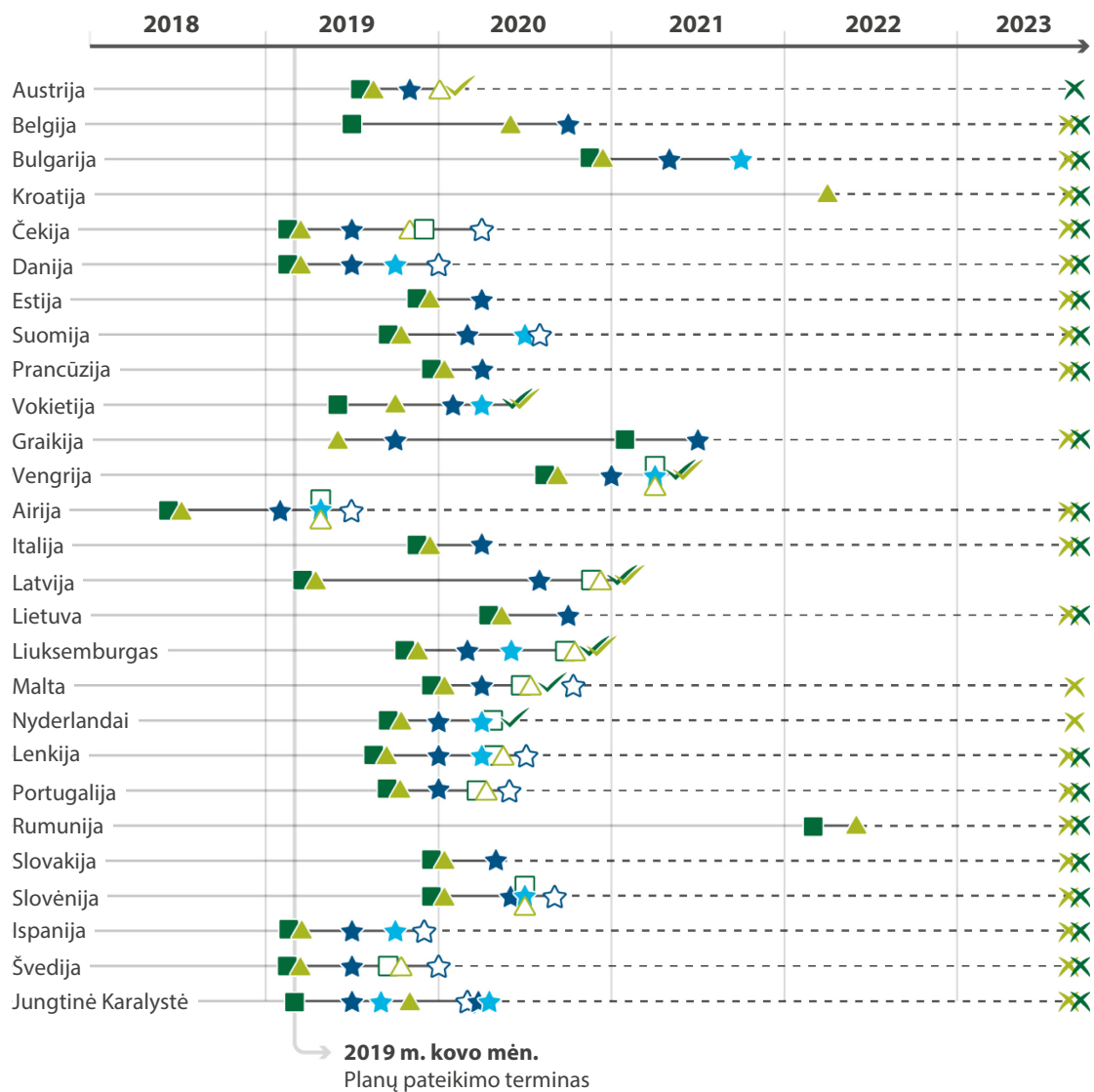
28 Komisija vertina valstybių narių PVP ir ekstremaliųjų situacijų valdymo planus pagal Dujų tiekimo saugumo reglamente nustatytus reikalavimus ir kiekvienai valstybei narei pateikia nuomonę su konkrečiais punktais ir rekomendacijomis, susijusiais su tais reikalavimais. Valstybės narės į tuos punktus ir rekomendacijas turi atsižvelgti savo galutiniuose planuose.

29 Valstybės narės savo planus Komisijai turėjo pateikti 2019 m.; tai padarė 25 iš 28 (įskaitant Jungtinę Karalystę) valstybių narių. Kroatija ir Rumunija tada jokių planų nepateikė, ir dėl to prieš jas pradėta pažeidimo nagrinėjimo procedūra, o Kipras nuo šios pareigos atleidžiamas, nes jis dujų nenaudoja. Komisija visų 25 planus pateikusių valstybių narių paprašė atlikti pakeitimus, nes planai nevisiškai atitiko Dujų tiekimo saugumo reglamento reikalavimus (žr. **9 diagramą**). Šešios valstybės narės į Komisijos nuomonę nesureagavo, o Komisija dėl šių atvejų nevykdė jokios tolesnės komunikacijos. Likusios 19 valstybių narių į Komisijos nuomonę sureagavo pateikdamos raštus, kuriuose paaiškino, dėl kokių priežasčių savo planų neatnaujino, arba pateikdamos bent vieno plano atnaujintą versiją. Vienuolikos valstybių narių buvo paprašyta atlikti tolesnius pakeitimus, tačiau nė viena to nepadarė.

30 Iš viso nustatėme, kad 18 valstybių narių neužbaigė nei PVP, nei ekstremaliųjų situacijų valdymo planų atnaujinimo procesų, o dvi valstybės narės šiame cikle apskritai nepateikė jokios informacijos (žr. **9 diagramą**). Be to, nustatėme, kad Komisija skelbia ankstesnes trijų valstybių narių planų versijas, nors jau buvo pateiktos atnaujintos jų versijos. Tai, kad procesas dažnai nebuvo užbaigtas, nors valstybės narės ir Komisija daug kartų keitėsi informacija, rodo, kad pats procesas buvo sudėtingas ir neefektyvus. Be to, kyla klausimų dėl šių dokumentų pridėtinės vertės ir jų teikiamos naudos didinant dujų tiekimo saugumą valstybėse narėse ir visoje ES.

9 diagrama. Pirmojo ciklo prevencinių veikslių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo planų (2019 m.) pateikimo ir Komisijos peržiūros chronologija

- Prevencinių veikslių plano (PVP) pateikimas
- ▲ Ekstremaliųjų situacijų valdymo plano (EP) pateikimas
- ★ Komisijos nuomonė
- ★ Atsakymas Komisijai
- Pakartotinis PVP pateikimas
- △ Pakartotinis EP pateikimas
- ☆ Komisijos raštas dėl tolesnių veikslių
- ✓ Procesas baigtas
- ✗ Procesas nebaigtas



Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Komisijos pateiktais dokumentais.

31 Pagal Dujų tiekimo saugumo reglamentą reikalaujama, kad planų pateikimo ir Komisijos vertinimo ciklas būtų kartojamas kas ketverius metus. Naujos versijos turėjo būti parengtos 2023 m. kovo mėn. Dauguma valstybių narių savo PVP ir ekstremaliųjų situacijų valdymo planus pateikti vėlavo. Kad gautų trūkstamus planus, 2023 m. birželio mėn. Komisija pradėjo 26 procedūras pagal sistemą „EU Pilot“ (procesą prieš pradedant pažeidimo nagrinėjimo procedūrą). Iki 2024 m. sausio 15 d. ji buvo gavusi 23 PVP ir 25 ekstremaliųjų situacijų valdymo planus.

32 Nors 2023 m. atnaujinimo procesas sutapo su vykstančiu Rusijos karu prieš Ukrainą, dėl šių vėlavimų kyla papildomų klausimų, kaip geriausiai pasiekti šių dokumentų tikslą nesudarant bereikalingos administracinės naštos. Komisija pripažino poreikį ataskaitų teikimo proceso reformą aptarti su valstybėmis narėmis, kad procesas taptų paprastesnis ir būtų užtikrinti kokybiškesni išdirbiai¹⁷.

Regioninės rizikos grupės skatina bendradarbiavimą, tačiau jų veiklos rezultatai nėra tokie, kaip tikėtasi

33 Regioninio bendradarbiavimo struktūra nustatyta Dujų tiekimo saugumo reglamente: pagal dujų tiekimo į ES koridorius sudaryta 13 dujų tiekimo rizikos grupių. Taip suskirstytos valstybės narės dirba kartu, kad parengtų bendrus rizikos vertinimus (BRV), atsižvelgdamos į visus svarbius rizikos veiksnius (gaivalines nelaimes, technologinius, socialinius, politinius ir kitus veiksnius). Kiekvienai rizikos grupei vadovauja viena valstybė narė savanorė. 2018 m. Komisija suteikė paramą keturioms rizikos grupėms (Baltarusijos, Libijos, Balkanų ir Ukrainos) – sumodeliavo joms skirtus rizikos scenarijus. Pats rizikos grupių egzistavimas skatina regioninį bendradarbiavimą, o tai yra pagrindinis Dujų tiekimo saugumo reglamento principas.

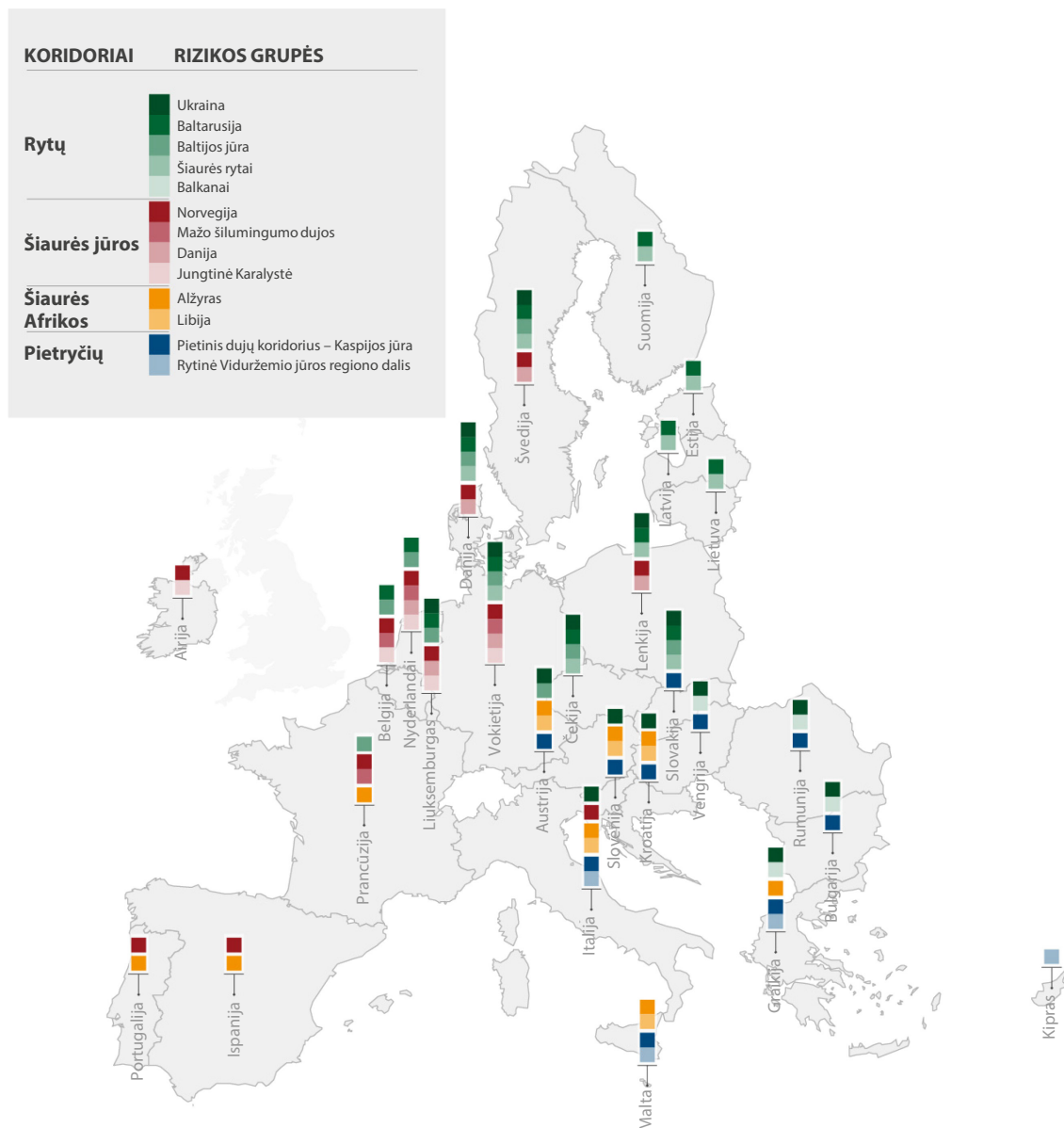
34 Nustatėme, kad šių 13 rizikos grupių indėliai ir išdirbiai labai skyrėsi. Kelios valstybės narės rizikos analizei reikalingų duomenų nepateikė. Pirmieji BRV turėjo būti parengti iki 2018 m. spalio 1 d. Tik viena rizikos grupė savo BRV pateikė laiku, o dvi (pietinio dujų koridoriaus ir rytinės Viduržemio jūros regiono dalies) nebuvo sudarytos, nes dar nebuvo infrastruktūros. Rengiant BRV Komisija atliko pagalbinį vaidmenį ir įvertino juos pagal šiuos kriterijus: infrastruktūros standartą, tiekimo standartą, rizikos vertinimą ir analizę ir regioninį bendradarbiavimą. Pagal šį vertinimą, jos nuomone, visi BRV daugeliu aspektų buvo neišsamūs. Neradome jokių įrodymų, kad rizikos grupės būtų atsižvelgusios į Komisijos atliktą BRV vertinimą.

¹⁷ Komisijos atliktas Dujų tiekimo saugumo reglamento vertinimas, [SWD\(2023\) 323](#).

35 BRV rengimas ir vadovavimas rizikos grupėms reikalauja daug nacionalinės valdžios institucijų pastangų. Dar viena problema yra ta, kad dauguma valstybių narių priklauso kelioms rizikos grupėms, kartais net šešioms ar aštuonioms (žr. **10 diagramą**). Šiam darbui atlikti reikalingus valstybių narių administracinius gebėjimus taip pat reikėtų įvertinti atsižvelgiant į kitus pagal Dujų tiekimo saugumo reglamentą rengiamus dokumentus (žr. **27–32** dalis). Komisija nustatė, kad dėl administracinių gebėjimų trūkumo sudėtinga koordinuoti rizikos grupes ir pateikti rizikos vertinimus¹⁸.

¹⁸ Ten pat.

10 diagrama. Regioninių rizikos grupių sudėtis



Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Reglamentu (ES) 2017/1938.

36 Su BRV susijusio darbo ciklas kartojamas kas ketverius metus. Nauji dokumentai turėjo būti pateikti iki 2022 m. spalio 1 d. Iki 2023 m. pabaigos BRV buvo pateikusios visos rizikos grupės, išskyrus šiaurės rytų (nė viena valstybė narė nesiėmė savanoriškai vadovauti grupei) ir rytinę Viduržemio jūros regiono dalį (dar nėra infrastruktūros, kuria būtų pagrįstas grupės aktyvavimas). Komisija suteikė paramą devynioms iš 13 rizikos grupių: dvi grupės paramos neprašė, o kitos dvi dar neturėjo veikiančios infrastruktūros. Nustatėme, kad atnaujinti BRV iš tiesų yra Komisijos inicijuotos modeliavimo veiklos, kuria daugiausia dėmesio skiriama visiškam Rusijos dujų atsisakymui, rezultatas.

37 Pagal Dujų tiekimo saugumo reglamentą reikalaujama, kad PVP ir ekstremaliųjų situacijų valdymo planai apimtų skirsnius apie tiekimo saugumo „regioninį aspektą“, visų pirma informaciją apie bendras priemones ir bendradarbiavimo mechanizmus (žr. 27–32 dalis). Dėl šių klausimų turėtų būti susitarta kiekvienoje rizikos grupėje, siekiant užtikrinti, kad valstybių narių nacionalinių planų regioniniuose skyriuose pateikta informacija būtų nuosekli. Peržiūrėję 2019 m. PVP ir ekstremaliųjų situacijų valdymo planus nustatėme, kad regioninių skyrių kokybė ir turinys įvairiose valstybėse narėse ir regioninės rizikos grupėse labai skyrėsi ir dažnai trūko informacijos iš vienos ar daugiau rizikos grupių.

38 Regioninėms rizikos grupėms nepateikus nacionaliniams planams parengti reikalingos informacijos, kyla klausimų dėl jų darbo pridėtinės vertės. Komisija pripažino, kad ekstremaliųjų situacijų valdymo planuose visų pirma trūko regioniniu lygmeniu sutartų priemonių regioninėms krizėms įveikti ir kad, apskritai, nebuvo pakankamai įvertintas regioninis aspektas¹⁹. Komisija taip pat pripažino, kad dėl ilgalaikių sutrikimų vis dar gali kilti rizika, kad valstybės narės imsis nekoordinuotų veiksmų, o tai gali kelti pavojų tiekimo saugumui kaimyninėse valstybėse narėse²⁰. Atlikę valstybių narių pateiktų dokumentų analizę nustatėme, kad šešios valstybės narės kaip galimą reagavimo į ekstremaliąją situaciją veiksmą nurodė dujų tiekimo kaimyninėms šalims nutraukimą.

39 Dėl šių aspektų, kartu su tais, kurie konkrečiai būdingi atskirų valstybių narių parengtiems dokumentams, nėra aišku, kaip regioninės rizikos grupės turėtų dirbti ateityje, kad būtų efektyviau pasinaudota bendradarbiavimo ir regioninio susitelkimo teikiama nauda, nesukuriant pernelyg didelės atskaitomybės naštos (kaip, be Komisijos indėlio, toliau bus paskirstomas darbas, pasirenkami rizikos scenarijai, koks bus ataskaitų turinys ir forma ir t. t.). Iš mūsų atliktos valstybių narių apklausos matyti, kad dauguma iš jų (21 iš 23) pageidautų, kad ataskaitų dėl tiekimo saugumo užtikrinimo struktūra būtų peržiūrėta ir supaprastinta ir kad daugiau dėmesio ES lygmeniu būtų skirta praktiniam bendradarbiavimui ir atsparumo didinimo priemonėms.

40 Regioninės rizikos grupės taip pat turi atsižvelgti į sparčiai vykdomo laipsniško dujų importo iš Rusijos nutraukimo poveikį. Kai kurie rytiniai tiekimo vamzdiniais koridoriai neteko reikšmės, o SGD importas padidėjo nuo 80 mlrd. m³ 2021 m. iki 120 mlrd. m³ 2022 m.²¹ Atsižvelgiant į šias pasikeitusias aplinkybes, dabartinis

¹⁹ Ten pat.

²⁰ Komisijos atlikta Reglamento (ES) 2022/1369 veikimo peržiūra, COM(2023) 173.

²¹ Infografikas „Iš kur ES gauna dujas?“, ES Taryba (2024 m. vasario 25 d.).

suskirstymas į rizikos grupes, pagrįstas dujų tiekimo vamzdynais maršrutais, tam tikrais atvejais tapo nebeaktualus. Komisija pripažino, kad „dabartinis suskirstymas į rizikos grupes pagal regionus nebeatitinka savo paskirties“²².

Dvišaliai solidarumo susitarimai tarp valstybių narių iš esmės nesudaromi

41 Solidarumas yra pagrindinis principas, kuriuo grindžiama ES energetikos politika, kaip nurodyta SESV 194 ir 222 straipsniuose ir pakartota Dujų tiekimo saugumo reglamente. Reglamentu nustatytas solidarumo mechanizmas turėtų būti kraštutinė priemonė. Susidarius itin sudėtingai ekstremaliajai situacijai, kai rinkoje nepakanka dujų, kad būtų patenkintas valstybės narės solidariai saugomų vartotojų (pavyzdžiui, namų ūkių ir pagrindinių socialinių paslaugų teikėjų) poreikis, kaimyninės valstybės narės paprašytos turėtų tiekti dujas, kad tas poreikis būtų patenkintas. Remiantis reglamentu, dėl konkrečių solidarumo priemonių (įskaitant techninius, teisinius ir finansinius susitarimus) kaimyninės valstybės narės turėjo dvišaliu pagrindu susitarti iki 2018 m. gruodžio mėn.

42 Net jei oficialaus solidarumo mechanizmo aktyvavimo tikimybė yra maža, valstybės narės tokių susitarimų sudaryti nelinkusios. Iki 2018 m. gruodžio mėn. nebuvo sudarytas nė vienas iš 40 susitarimų, kurie Komisijos buvo įvertinti kaip būtini. Kadangi 2020 m. gegužės mėn. nė vienas iš jų dar nebuvo pasirašytas, Komisija dėl solidarumo nuostatų nesilaikymo [prieš 25 valstybes nares pradėjo pažeidimo nagrinėjimo procedūrą](#). Iki 2024 m. sausio mėn. buvo sudaryti aštuoni susitarimai. Pasak Komisijos, pažanga yra lėta iš esmės dėl to, kad tai yra techniškai sudėtinga, kad nacionalinėms administracijoms trūksta ekspertinių žinių ir kyla sunkumų tariantis dėl teisingo finansinio kompensavimo mechanizmo.

43 Siekiant spręsti nepakankamos pažangos dvišalio solidarumo srityje problemą, visų pirma energetikos krizės kontekste, 2023 m. Tarybos reglamentu (ES) 2022/2576 nustatyta laikina standartinė solidarumo priemonė. Ši priemonė būtų taikoma susidarius ekstremaliajai dujų situacijai tarp valstybių narių, kurios dvišalių susitarimų nėra sudariusios.

44 2022 m. gruodžio mėn. Komisija su 11 valstybių narių ir ENTSO-G surengė solidarumo pratybas, kad išbandytų Dujų tiekimo saugumo reglamentu ir Reglamentu (ES) 2022/2576 nustatytą sistemą, pagal kurią būtų reaguojama į su dujų tiekimo saugumu susijusią ekstremaliają situaciją. Pasirinktame scenarijuje daugiausia dėmesio buvo skirta visiškam Rusijos dujų tiekimo sustabdymui. Pratybose iš esmės

²² Komisijos atlikta Reglamento (ES) 2017/1938 taikymo peržiūra, [COM\(2023\) 572](#).

patvirtintas ES pasirengimas su dujomis susijusiai ekstremaliajai situacijai, tačiau taip pat įvardyti tebesitęsiantys iššūkiai ir kelios sritys, kuriose reikia toliau dirbti. Tarp jų – sudėtingas klausimas dėl teisingo kompensavimo už dujas, kurios buvo suteiktos reaguojant į solidarumo prašymą, net ir pagal Reglamentu (ES) 2022/2567 nustatytą laikiną mechanizmą. Remdamasi pagrindinėmis pratybų išvadomis, Komisija padarė išvadą, kad, įsigaliojus persvarstytai Direktyvai 2009/73/EB, standartinė solidarumo priemonė turėtų tapti nuolatine²³.

Bendro intereso projektų atranka buvo sudėtinga, o projektų rezultatai neaiškūs

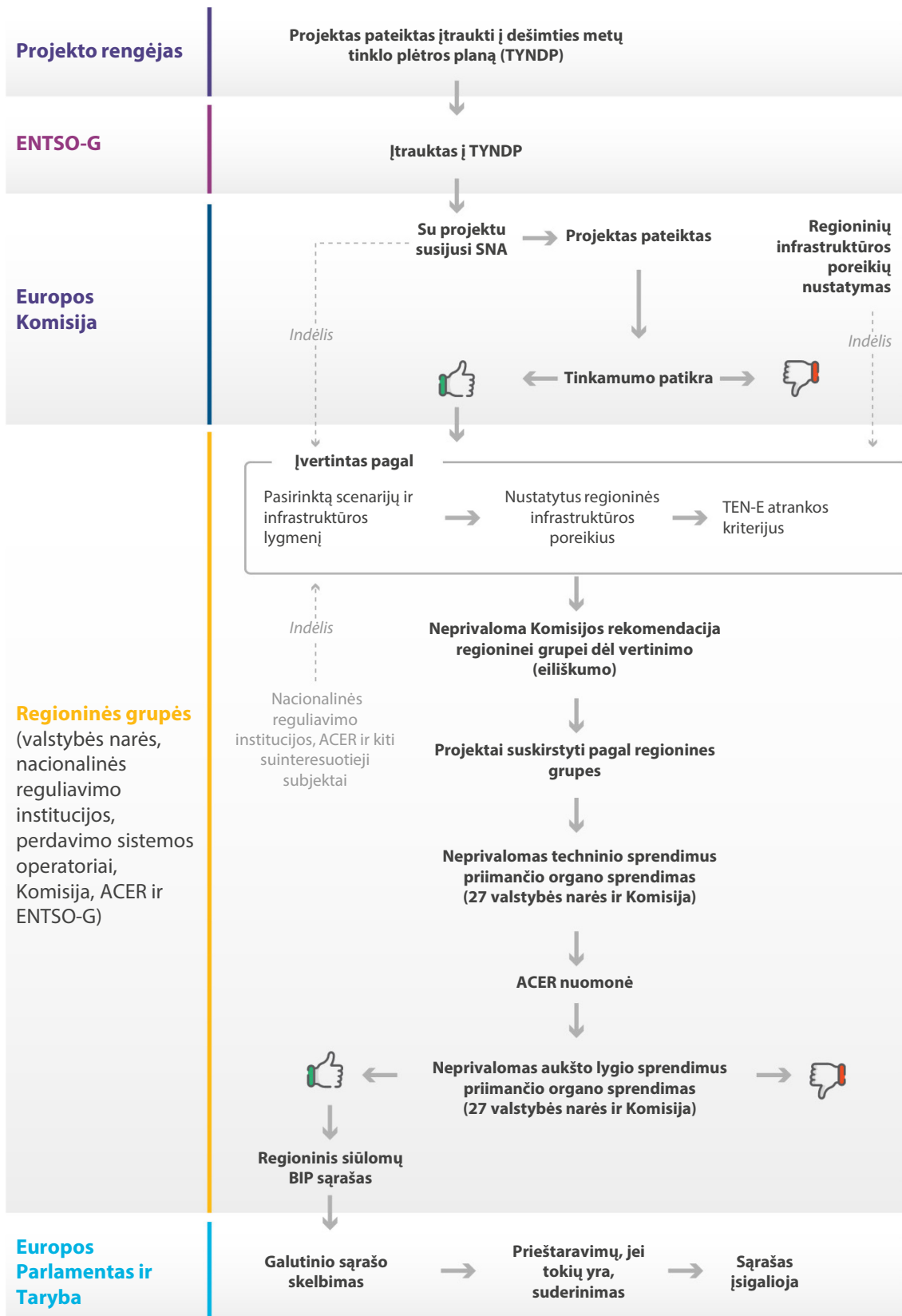
45 Yra trys pagrindiniai bendro intereso dujų projektų atrankos etapai.

- Pirmasis etapas – sąnaudų ir naudos analizė (SNA). Jos išvados turi būti teigiamos ir turi būti įrodomas projektų tarpvalstybinis poveikis, kad juos būtų galima toliau vertinti.
- Antrasis etapas – remiantis naujausiame ENTSO-G [dešimties metų tinklo plėtros plane](#) pateiktu infrastruktūros spragų vertinimu ir diskusijomis su valstybėmis narėmis apie jų dabartinius dujų infrastruktūros poreikius nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis, nustatyti regioninės infrastruktūros poreikius, įskaitant tiekimo saugumo poreikius.
- Trečiajame etape Komisija vertina santykinius kiekvieno projekto privalumus pagal tam tikrus [TEN-E reglamente](#) išvardytus kriterijus (pavyzdžiui, rinkos integracijos, tiekimo saugumo, konkurencijos, tvarumo). Šiame etape, atsižvelgiant į nustatytus poreikius, projektams skiriami balai.

46 Šio proceso rezultatas – neprivalomas į BIP statusą pretenduojančių projektų reitingas, kurį Komisija teikia vienai iš keturių valstybių narių regioninių grupių (šiaurės–pietų vakarinės dalies, šiaurės–pietryčių, pietinis ir Baltijos jūros dujų koridoriai). Juo taip pat grindžiamas galutinis BIP sąrašas, kurį parengia aukšto lygio sprendimus priimantis organas, kurį sudaro 27 valstybės narės ir Komisija ir kurio nesaisto jokie ankstesni rezultatai ar reitingai (žr. [11 diagramą](#)). Nustatėme, kad 10 % į tris paskutinius BIP sąrašus įtrauktų projektų nebuvo rekomenduota įtraukti į neprivalomus Komisijos sąrašus, nes, remiantis jos lyginamąja analize, jie yra mažiau naudingi nei alternatyvūs projektai tame pačiame regione. Kai projektas priskiriamas prie BIP, jam galima prašyti ES finansavimo pagal EITP (žr. [07 dalį](#) ir [I priedą](#)).

²³ COM(2023) 547.

11 diagrama. Dujų BIP atrankos procesas



Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Komisija.

47 Remiantis mūsų valstybių narių apklausa, daugelis iš jų (16 iš 20 respondentų) palankiai vertina BPI atrankos procesą. Tačiau nustatėme keletą su šiuo procesu susijusių problemų, iš kurių galima pasimokyti ateityje atrenkant vandenilio BIP.

48 Siekiant paspartinti projektų įgyvendinimą, valstybės narės pirmenybę turėjo teikti BIP, kad jie būtų patvirtinti greičiau nei kiti dujų infrastruktūros projektai. Remiantis Europos Sąjungos energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūros (ACER) vykdomos stebėsenos duomenimis, 45 % dujų BIP atveju viršytas TEN-E reglamente nustatytas 3,5 metų tikslinis patvirtinimo laikotarpis²⁴. Mūsų klausimyne buvo pateiktas klausimas, ar valstybės narės yra nustačiusios teises ir (arba) reglamentavimo nuostatas, kuriomis dujų BIP būtų užtikrintas spartesnis leidimų išdavimas. Dešimt iš 21 valstybės narės atsakė, kad to nepadare. BIP įgyvendinimas atidedamas ir tose valstybėse narėse, kuriose paspartinta leidimų išdavimo procedūra taikoma, ir tose, kuriose ji netaikoma, o, remiantis ACER vykdoma BIP pažangos stebėseną, leidimų išdavimo problemos nėra pagrindinė vėlavimų priežastis. Tai rodo, kad vien spartesnio leidimų išdavimo nepakanka siekiant užtikrinti, kad BIP būtų įgyvendinami greičiau nei kiti dujų projektai.

49 Vykdamas BPI atrankos procesą paprastai atrenkami atskiri projektai, kurių tikėtina nauda yra didžiausia, o kiti projektai atmetami. Šio principo nesilaikyta 20 % atvejų (57 iš 291 BIP penkiuose sąrašuose). Pirmiausia buvo pasirinktas tikslas (pavyzdžiui, padidinti regioninių dujų saugyklų pajėgumus)²⁵, o tada konkuruojančių arba galinčių konkuruoti BIP grupės išvardijamos pagal konkretų tikslą. Paskui rinkai buvo palikta nuspręsti, kurį (-iuos) projektą (-us) įgyvendinti. Komisija nepaaiškino, kodėl vieniems BIP buvo taikomas grupavimo metodas, o kitiems – ne. Nepaisant to, kad taikomas sudėtingas atrankos procesas, pagal grupavimo metodą aiškaus rezultato negaunama (t. y. nėra atrenkamas vienintelis BIP), o atrenkama keletas BIP, kuriais siekiama to paties tikslo.

50 Penkiuose dujų BIP sąrašuose iš viso yra 291 projektas (žr. **3 diagramą**), kuris turėjo arba gali turėti teigiamą poveikį ES tiekimo saugumui. Pavyzdžiui, nustatėme, kad pagal 18 BIP, kuriems buvo skirtas EITP finansavimas statybai (žr. **I priedą** ir **II priedą**), pagerintas arba bus pagerintas valstybių narių dujų tinklų sujungimas ir įvairinamas jų dujų tiekimas. Kitiems užbaigtiems BIP EITP finansavimas nebuvo skirtas, tačiau jie turėjo panašų teigiamą poveikį, visų pirma atsižvelgiant į pastarojo meto tiekimo saugumo krizę. Atskirų projektų praktiškai yra mažiau nei 291, nes kai kurie

²⁴ Consolidated report on the progress of electricity and gas PCIs, ACER (2023 m.), p. 20.

²⁵ Reglamento (ES) Nr. 347/2013 VII priedas.

projektai sąrašuose kartojosi, kiti niekada nebuvo įgyvendinti, o dar kiti buvo sujungti į naujus projektus. Nors kiekvieno BIP atrankos proceso rezultatas yra aiškus (t. y. oficialus BIP sąrašas), Komisija negali pateikti visų 291 dujų BIP projektų galutinių rezultatų apžvalgos ir, jos vertinimu, tik 20 į dabartinį sąrašą įtrauktų projektų yra BIP. Jos BIP skaidrumo platformoje apžvelgiami tik naujausio (penktojo) BIP sąrašo projektai ir ankstesni BIP, kurie, Komisijos žiniomis, buvo užbaigti arba yra įgyvendinami. Kadangi informacija apie projektų rezultatus yra neišsami, sunku įvertinti BIP įgyvendinimo lygį ir pridėtinę vertę, kurią teikia BIP statusas.

Dėl nepakankamos pažangos anglies dioksido surinkimo, naudojimo ir saugojimo srityje kyla rizika ilgalaikiam tiekimo saugumui

51 Su dujų vartojimu susijęs išmetamas anglies dioksido kiekis taps vis svarbesniu ES tiekimo saugumo sistemos elementu, atsižvelgiant į jos klimato tikslus (konkrečiai, nulinį grynąjį išmetamųjų teršalų kiekį iki 2050 m.). Net atsižvelgiant į numatomą reikšmingą dujų suvartojimo sumažėjimą, 2040 m. ES vis dar reikės didelio gamtinių dujų kiekio energijai imliose pramonės šakose, kurių pramoniniuose procesuose CO₂ išmetimas neišvengiamas²⁶, ir elektros energijos sektoriuje²⁷. Todėl anglies dioksido surinkimo, naudojimo ir saugojimo (CCUS) technologijų diegimas atitinka TEA pateiktą ilgalaikio tiekimo saugumo sąvoką (žr. **01** dalį), visų pirma tuo aspektu, kad yra remiamas diversifikuotas, subalansuotas ir neutralaus poveikio klimatui elektros tinklas²⁸. Komisija nustatė, kad CCUS yra ypatingos svarbos strateginė nulinio ŠESD balanso technologija²⁹.

52 Atlikdami ankstesnį auditą nustatėme, kad 2009–2017 m. nė viena iš ES programų, kuriomis remiamas CCUS, nepavyko įdiegti šios technologijos ES ir kad, nepaisant didelių finansavimo sumų, nė vienas iš suplanuotų komercinio masto projektų nebuvo užbaigtas ir vykdomas³⁰. Iki šiol ES vykdomi keturi komerciniai CCUS projektai. Jais iš viso galima surinkti iki 1,5 milijono tonų CO₂ per metus³¹. Komisija pasiūlė tikslą iki 2030 m. užtikrinti metinį 50 milijonų tonų CO₂ saugojimo pajėgumą,

²⁶ [Carbon capture, use and storage](#), Europos Komisija.

²⁷ [The role of natural gas in Europe towards 2050](#), NTNU (2021 m.).

²⁸ [A new era for CCUS](#), TEA (2024 m. vasario 22 d.).

²⁹ Pasiūlymas dėl Reglamento dėl poveikio klimatui neutralizavimo pramonės akto, COM(2023) 161.

³⁰ [Specialioji ataskaita 24/2018](#).

³¹ [CCUS project explorer](#), TEA.

tačiau jo naudojimui tikslo nenustatė. Apskaičiuota, kad, siekiant ES klimato tikslų, iki 2050 m. taikant CCUS technologijas kasmet reikės surinkti iki 450 milijonų tonų CO₂³². Palyginimui, 2022 m. ES naudojant energiją išmestas beveik 2 400 milijonų tonų CO₂ kiekis³³. Dėl nepakankamos pažangos diegiant CCUS technologijas šioje srityje gali kilti rizika ilgalaikiam ES dujų tiekimo saugumui. 2024 m. vasario mėn. Komisija paskelbė CCUS strategiją.

ES reagavimo į krizę priemonės davė stiprų signalą rinkai, tačiau dažnai negalima įrodyti, kad jose nustatyti tikslai pasiekti

53 Krizė, kurią sukėlė Rusijos invazija į Ukrainą, ir tai, ką Taryba įvardijo kaip [Rusijos naudojimąsi dujų tiekimu kaip ginklu](#), parodė ES atsparumą staigiam pasiūlos ir paklausos pusiausvyros pokyčiui. Vertiname, ar priemonėmis, kurių ES ėmėsi reaguodama į krizę, buvo užtikrintas tiekimo saugumas (žr. [5 diagramą](#)). Nustatėme, kad:

- 15 % sumažintas dujų poreikis, prie to prisidedant įgyvendinama ES politika;
- dujų laikymo pareigos priemonė buvo įgyvendinta ir ja buvo užtikrintas didesnis tikrumas;
- pagal viršutinę kainos ribą turėtų būti veiksmingai nustatoma viršutinė kainos riba, taikoma prekybai dujomis ES;
- Komisija gali įrodyti, kad „AggregateEU“ įgyvendinami ja nustatyti tikslai;
- Komisija gali koordinuoti ES veiksmus ir derybas su dujas išgaunančiomis trečiosiomis valstybėmis, kad padidintų tiekimo saugumą.

³² SWD(2024) 63 final, *Impact Assessment report, Part 1*.

³³ CO₂ emissions from EU territorial energy use, Eurostatas.

15 % sumažintas dujų poreikis dėl valstybių narių veiksmų, taip pat dėl aukštų kainų ir šiltos žiemos

54 2022 m. liepos mėn. Komisija apskaičiavo, kad visiškai nutraukus Rusijos dujų tiekimą, iki 2022–2023 m. žiemos pabaigos galėtų atsirasti 30 mlrd. m³ ES pasiūlos trūkumas ir būtų išseiktos saugyklos, net jei SGD importas būtų didelis³⁴. Siekiant užkirsti kelią šiai problemai, Tarybos reglamentu 2022/1369 nustatytas savanoriškas poreikio sumažinimas bent 15 % (45 mlrd. m³), iš pradžių laikotarpiu nuo 2022 m. rugpjūčio mėn. iki 2023 m. kovo mėn., vėliau šis laikotarpis pratęstas iki 2024 m. kovo mėn.

55 Dujų suvartojimas ES jau buvo sumažėjęs 10,4 % dėl didelių kainų tais metais iki 2022 m. rugpjūčio mėn., t. y. kai buvo patvirtintas 15 % tikslas³⁵. Reglamente (ES) 2022/1369 nustatytas tikslas davė aiškų signalą rinkai ir veiksmų sistemą. Remiantis atnaujintais NEKSVP, kuriuos 2023 m. pateikė 17 valstybių narių, trumpojo laikotarpio poreikio mažinimo veiksmais daugiausia dėmesio skirta dviem pagrindinėms sritims: informavimo apie dujų ir (arba) elektros energijos taupymą kampanijoms ir šildymo bei vėsinimo mažinimo priemonėms. 2022 m. rugpjūčio mėn. – 2023 m. kovo mėn. tikslas buvo viršytas, todėl bendras dujų suvartojimas ES sumažėjo 18 %. Komisijos vertinimu, 50 % šio sumažėjimo lėmė namų ūkiai, 43 % – pramonė ir 7 % – elektros energijos gamybos sektorius³⁶.

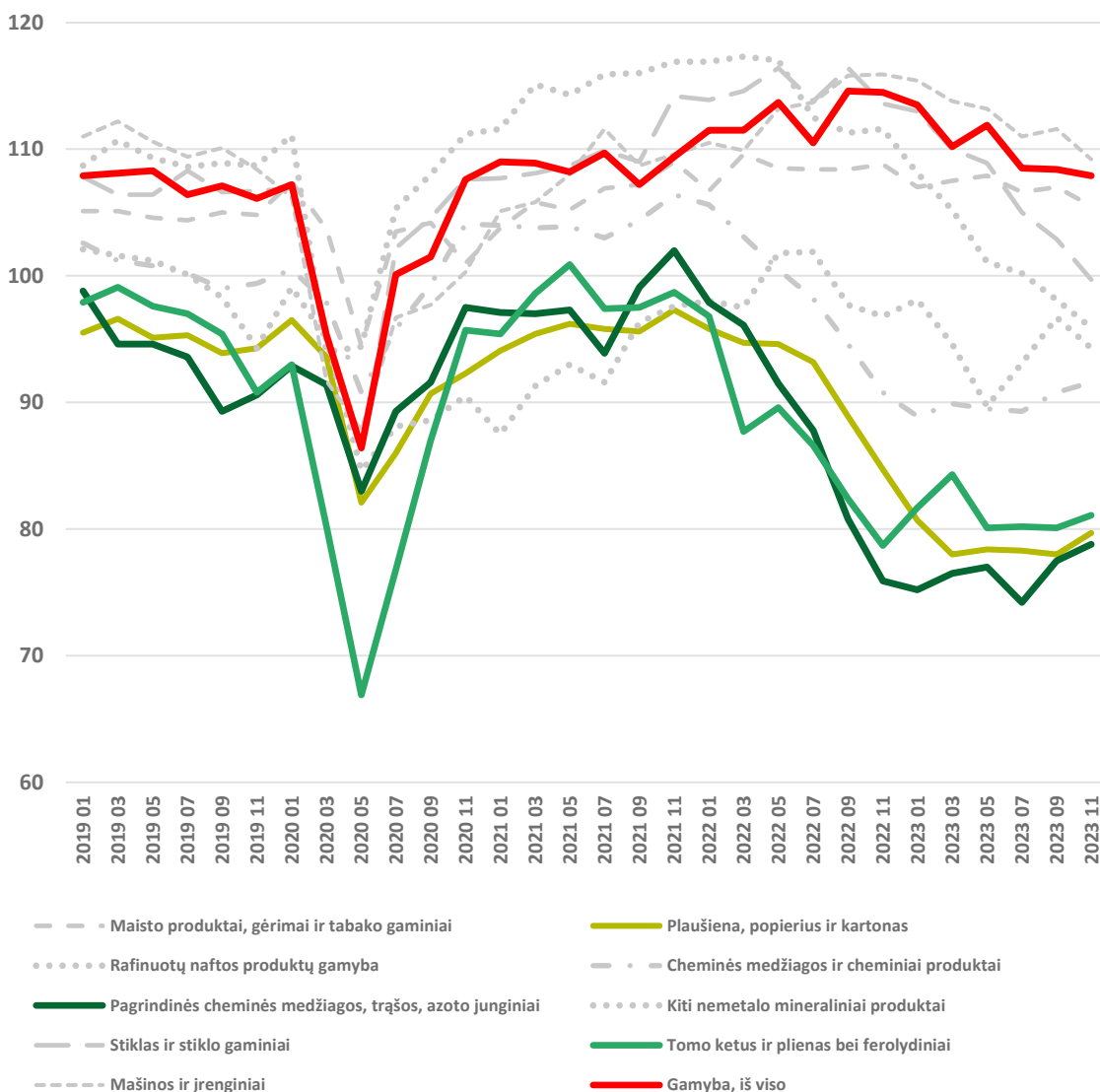
56 Nors priemonėmis, kurių ėmėsi valstybės narės, prisidėta prie poreikio mažinimo, sunku tiksliai įvertinti santykinį šių priemonių poveikį, palyginti su kitais veiksniais, kurių jos negali kontroliuoti. Pavyzdžiui, namų ūkiai ir įmonės reagavo į didesnes kainas ir į informavimo kampanijas, kuriomis siekiama taupyti dujas, o 2022–2023 m. žiemą šeštadaliu sumažėjusį poreikį, Komisijos vertinimu, lėmė šilta žiema, dėl kurios reikėjo mažiau dujų šildymui. Panašiai, 2022 m. pramonės poreikis, palyginti su ankstesniais metais, sumažėjo 18 % dėl įvairių veiksnių, įskaitant kuro rūšies keitimą, energijos vartojimo efektyvumo priemones ir išnykusį poreikį (didelės dujų kainos lėmė gamybos nutraukimą). Poreikis labiausiai sumažėjo energijai imliose pramonės šakose (pavyzdžiui, geležies ir plieno, pagrindinių cheminių medžiagų, plaušienos ir popieriaus), kuriose gamyba vis dar nesiekia prieš krizę buvusio lygio (žr. [12 diagramą](#)).

³⁴ Komisijos komunikatas „Sutaupytos dujos – saugu žiemą“, [COM\(2022\) 360](#).

³⁵ [EU gas consumption decreased by 17,7 %](#), Eurostatas (2023 m. balandžio 19 d.).

³⁶ [SWD\(2023\) 63](#).

12 diagrama. ES gamybos pramonės mėnesio gamybos apimtis nuo 2019 m. sausio mėn. iki 2023 m. lapkričio mėn. (2015 m. = 100)



Šaltinis: Anouk Honoré diagrama (Oksfordo energetikos tyrimų institutas), remiantis Eurostato duomenimis.

ES masto dujų saugyklų pripildymo įpareigojimas buvo įvykdytas laikantis ankstesnės praktikos ir užtikrinant didesnę tikrumą

57 Iš dujų saugyklų tiekama 25–30 % ES žiemos mėnesiais suvartojamų dujų. Jos atlieka svarbų vaidmenį subalansuojant Europos dujų sistemą, visų pirma patenkinant žiemą išaugusį poreikį. Prieš krizę „Gazprom“ kontroliavo apie 10 % ES požeminių dujų saugyklų (UGS)³⁷. 2021 m. šių saugyklų pripildymo lygis buvo kur kas mažesnis, palyginti su ankstesniais metais ir kitomis saugyklomis ES, iš dalies dėl to, kad [Rusija naudojo dujų tiekimą kaip ginklą](#). ACER nurodė, kad 2022 m. sausio mėn. dauguma nacionalinių dujų reguliavimo institucijų nepranešė, jog tuometiniai laikomų dujų kiekiai kelia didelį susirūpinimą³⁸.

58 2022 m. birželio mėn. ES priėmė dujų saugyklų pripildymo įpareigojimą. Iki 2022 m. lapkričio 1 d. visos UGS ES turėjo būti užpildytos 80 %, o iki kiekvienų paskesnių metų (baigiant 2025 m.) lapkričio 1 d. – 90 %; tarpiniai pripildymo lygiai buvo nustatyti vasario, gegužės, birželio ir rugsėjo mėnesiais. Visi šie tikslai jau pasiekti ir net viršyti (2023 m. lapkričio mėn. saugyklos užpildytos 99 %), o tai rodo, kad ES užtikrins pakankamai dujų atsargų vidutinei žiemai ir pašalins manipuliavimo dujų laikymu pasikartojimo riziką.

59 Nors ši priemonė suteikia tikrumo, tai nėra reikšmingas nukrypimas nuo ankstesnės praktikos ir atspindi vidutinius saugyklų pripildymo lygius ES prieš krizę (žr. [13 diagramą](#)). Penkerių metų (2016–2020 m.) ES masto saugyklų pripildymo lygio lapkričio 1 d. vidurkis buvo 91,5 %³⁹. Vienuolikoje valstybių narių, kurioms tenka 56 % ES suvartojamų dujų, prieš krizę buvo nustatyti nacionaliniai laikymo įpareigojimai, o keturios valstybės narės turėjo strateginių dujų atsargų⁴⁰.

³⁷ Komisijos ataskaita dėl tam tikrų dujų laikymo aspektų, [COM\(2023\) 182](#).

³⁸ [Report on Gas Storage Regulation and Indicators](#), ACER (2022 m.).

³⁹ [Aggregated Gas Storage Inventory \(Data overview/Historical data\)](#), „Gas Infrastructure Europe“ (GIE).

⁴⁰ [Report on Gas Storage Regulation and Indicators](#), ACER (2022 m.).

13 diagrama. ES vidutiniai saugyklų pripildymo lygiai



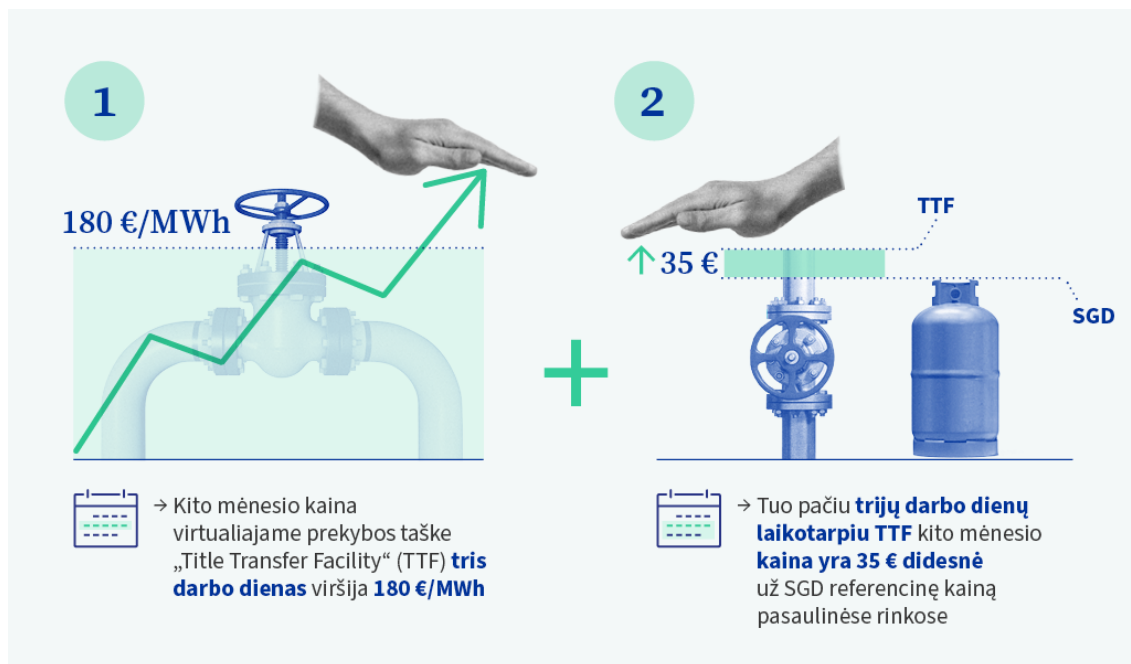
Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis GIE.

Esama rizikos, susijusios su galimu dujų kainos viršutinės ribos aktyvavimu

60 Rinkos koregavimo mechanizmu, paprastai žinomu kaip dujų kainos viršutinė riba, siekiama ištaisyti tai, ką Komisija laiko rinkos sutrikimais, pavyzdžiui, 2022 m. rugpjūčio mėn. dujų kainų šuolį. Ji taikoma, kai kito mėnesio dujų ateities sandorių, kuriais prekiaujama Nyderlandų TTF, kaina viršija 180 eurų už MWh ir 35 eurus už MWh viršija SGD pasaulinę referencinę kainą (žr. [14 diagramą](#)). Tai reiškia, kad tam tikrą laikotarpį Europos Sąjungoje nebūtų galima pirkti ir parduoti dažniausiai prekiaujamų dujų ateities sandorių už didesnę kainą, nei pagal Reglamentą (ES) 2022/2578 apskaičiuota kainos riba. Viršutinė riba bus taikoma iki 2025 m. gruodžio 31 d. Komisija teigia, kad dėl viršutinės ribos energetikos krizės metu buvo [ribojamos kainos ES dujų rinkose](#)⁴¹. Tačiau neįmanoma įvertinti jos veiksmingumo, nes iki šiol ji nebuvo pradėta taikyti, nors buvo nustatyta tam tikra rizika, susijusi su galimu jos aktyvavimu.

⁴¹ COM (2023) 650 final.

14 diagrama. Dujų kainos viršutinės ribos taikymas



Šaltinis: ES Taryba.

61 Kainos viršutinė riba taikoma visoms ES dujų prekybos platformose sudarytoms sutartims dėl dujų tiekimo nuo vieno mėnesio iki vienu metų ateityje. Ji nebus taikoma kitų rūšių sutartims arba už ES ribų sudarytoms sutartims. Bent viena pasaulinė birža pasirūpino, kad prekyba dujomis būtų perkelta iš Nyderlandų į Jungtinės Karalystės prekybos platformą be papildomų išlaidų, jei būtų pradėta taikyti kainos viršutinė riba. Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija mano, kad tikėtina, jog prekyba dujomis ES nebebus vykdoma, kai kainos pradės artėti prie kainos viršutinės ribos⁴². Ji įspėjo, kad, jei taip atsitiktų, **tai galėtų turėti įtakos tvarkingam rinkų veikimui ir galiausiai finansiniam stabilumui**. Esant dideliame dujų trūkumui, kuris sukeltų kainų šuolį, Komisija turi įgaliojimus sustabdyti viršutinės ribos taikymą.

⁴² Effects assessment of the impact of the market correction mechanism on financial markets, ESMA (2023 m.).

„AggregateEU“ sulaukė rinkos susidomėjimo, tačiau nepakanka duomenų, kad būtų galima padaryti išvadą dėl jos teikiamos naudos

62 2022 m. balandžio mėn. Komisija sukūrė ES bendro dujų pirkimo [energetikos platformą](#). Dėl to 2023 m. balandžio mėn. pradėjo veikti „AggregateEU“, iš pradžių iki 2023 m. gruodžio mėn. Pasak Komisijos, „AggregateEU“ tikslas – suteikti alternatyvų dujų pirkimo ir pardavimo kanalą, be kita ko, vykdant bendrus pirkimus, taip pat paklausos telkimo paslaugą ir naujas bendradarbiavimo formas. Kiti svarbūs aspektai, kuo platforma turėtų būti naudinga, yra didesnis skaidrumas, parama mažesnėms žemyninių šalių įmonėms (dėl SGD pirkimo) ir bendradarbiavimo modelių, pavyzdžiui, grupinių pirkimų per centrinį pirkėją, palengvinimas⁴³. Siekiant užtikrinti platformos naudojimą, prie ES dujų tinklo prisijungusios 24 valstybės narės (išskyrus Airiją, Maltą ir Kiprą) turėjo užtikrinti, kad jų jurisdikcijai priklausantys subjektai iki 2023 m. pabaigos nurodytų paklausą, lygią 15 % valstybės narės saugyklų pripildymo tikslo⁴⁴.

63 Praktiškai „AggregateEU“ yra interneto platforma, kurioje ES arba [Energijos bendrijoje](#) įsisteigusiu subjektų (pramonės, prekybos ir t. t.) dujų paklausa sugrupuojama pagal valstybes nares, į kurias jų pageidavimu dujos turėtų būti pristatytos, o tiekėjai kviečiami teikti atitinkamus pasiūlymus. Prašymai ir pasiūlymai proporcingai suderinami ir išdėstomi pagal kainą (todėl visi pirkėjai turi lygias galimybes įsigyti dujų į savo pristatymo vietą už mažiausią kainą). Šiame etape Komisijos dalyvavimas baigiasi. Pirkėjai ir pardavėjai derasi ne platformoje ir nėra saistomi joje pasiūlytų kainų.

64 Panašu, kad naudojant „AggregateEU“ pavyksta įgyvendinti tikslą remti mažesnes įmones, nes du trečdaliai įmonių, siekiančių pirkti dujas platformoje, Komisijos klasifikuojamos kaip maži subjektai (vienoje valstybėje narėje veikiančios įmonės arba vietiniai dujų mažmenininkai).

⁴³ [AggregateEU – questions and answers](#), Europos Komisija.

⁴⁴ Tarybos reglamentas (ES) 2022/2576.

65 Kaip numatyta, „AggregateEU“ yra alternatyvus dujų pirkimo ir pardavimo kanalas. 2023 m. platformoje įvyko keturi derinimo etapai, kuriuose dalyvavo 180 subjektų, pateikusių 54 mlrd. m³ dujų paklausą. Prašomi kiekiai atitinka 50 % ES dujų laikymo pajėgumų, t. y. daug daugiau nei pagal teisės aktus privalomi 15 %. Tai rodo, kad „AggregateEU“ iš tiesų sulaukė dujų sektoriaus subjektų susidomėjimo. Tačiau negalėjome nustatyti nei „AggregateEU“ pridėtinės vertės, palyginti su dujų prekybos platformomis, nei rinkos nepakankamumo, kuris šia priemone šalinamas, nes tuo metu, kai „AggregateEU“ pradėjo veikti, krizės sukelti kainų skirtumai ES dujų rinkose jau buvo gerokai sumažinti⁴⁵.

66 Norint įvertinti kitos naudos, kurią Komisija teigia gavusi naudodama „AggregateEU“, mastą (žr. 62 dalį), reikia informacijos apie sudarytas sutartis, o šios informacijos nėra. Komisija neturi teisės susipažinti su sutartimis, sudarytomis pagal platformoje pateiktus pasiūlymus. Ji negali sužinoti, ar jos buvo dvišalės, ar vykdomos per bendro pirkimo konsorciumus, ar sumokėtos kainos buvo mažesnės už kainas, siūlomas pagrindinėse ES prekybos dujomis platformose. Komisija tai žino ir nurodė, kad sistema būtų visapusiškai naudinga tik tuo atveju, jei „Komisija ir valstybės narės ES energijos pirkimo platformoje užtikrins su visoje Sąjungoje numatomais sudaryti ir sudarytais tiekiamų dujų pirkimo sandoriais susijusį skaidrumą, kad būtų galima įvertinti, ar pasiekti tiekimo saugumo ir energetinio solidarumo tikslai“⁴⁶.

Vykdam tarptautinę informavimo veiklą pasiūsta aiškių žinučių, tačiau sudaryta mažai galimybių pasiekti Komisijos nurodytus tikslus

67 ES energetikos platforma ne tik remia bendrą dujų pirkimą, bet ir „siekia koordinuoti ES veiksmus ir derybas su išorės pradinės grandies tiekėjais, kad ES šalys nesivaržytų tarpusavyje, kartu pasinaudojant mūsų politine ir rinkos įtaka, kad [...] visiems ES vartotojams būtų sudarytos geresnės sąlygos“⁴⁷. Siekdama šio tikslo Komisija pradėjo keletą informavimo iniciatyvų, skirtų dujas išgaunančioms šalims, ir turi teisę peržiūrėti valstybių narių ir ES nepriklausančių šalių tarpvyriausybinius energetikos susitarimus. Nustatėme, kad abiem atvejais Komisijai trūksta priemonių ir teisinės kompetencijos nustatytiems tikslams pasiekti.

⁴⁵ [Market monitoring report on key developments in EU gas wholesale markets](#), ACER (2023 m. birželio mėn.).

⁴⁶ Komisijos komunikatas „Ekstremalioji energetikos situacija: bendras pasirengimas, pirkimas ir ES apsaugai“, [COM\(2022\)553 final](#).

⁴⁷ [EU energy platform](#), Europos Komisija (2023 m. rugsėjo 21 d.).

68 Reaguodama į krizę, Komisija, atsižvelgdama į daugelį ilgalaikių dvišalių ryšių su dujas išgaunančiomis ES nepriklausančiomis šalimis, pradėjo informavimo veiklą. Ja buvo siekiama aiškiai parodyti, kad ES imsis dujų tiekimo įvairinimo veiksmų ir taip padidins savo tiekimo saugumą. Komisija pasirašė neprivalomus bendrus pareiškimus su JAV, Norvegija ir Kanada ir susitarimo memorandumus su Egiptu ir Izraeliu ir su Azerbaidžanu. Tačiau, nepaisant Komisijos veiksmų, dėl šių dokumentų pobūdžio ir ribotos Komisijos kompetencijos tarptautinių reikalų srityje, yra labai mažai galimybių jais pasiekti konkrečių rezultatų, kurie pagerintų ES dujų tiekimo saugumą. Kai kurie veiksmai, kurių šiuose dokumentuose įsipareigota imtis, pavyzdžiui, ketinimas su Norvegija „bendrai sukurti energijos rinkų stabilizavimo priemonės“ arba sukurti ES ir Kanados SGD darbo grupę, negalėjo duoti laukiamų rezultatų.

69 Valstybės narės dvišaliu pagrindu palaiko ryšius su dujas išgaunančiomis ES nepriklausančiomis šalimis. Tam tikrais atvejais, kaip apibrėžta [Tarybos sprendime 2017/684](#), jos Komisijai privalo pranešti apie visus su energetika susijusius tarpvyriausybinius susitarimus. Sprendime nustatytas reikalavimas Komisijai *ex ante* (prieš pasirašant) įvertinti tarpvyriausybinius susitarimus dėl dujų ir naftos, siekiant padėti užtikrinti, kad tokie susitarimai būtų suderinami su ES teise. Pasak vieno instituto, stebinčio tarpvyriausybinius susitarimus energetikos srityje, nuo krizės pradžios [valstybės narės ir ES nepriklausančios šalys sudarė labai daug įvairių susitarimų](#). Apie nė vieną iš jų nepranešta Komisijai. Kadangi šie susitarimai nėra vieši, Komisijai sudėtinga sužinoti, kokios rūšies susitarimus valstybės narės sudaro su ES nepriklausančiomis šalimis ir ar apie šiuos susitarimus joms turėtų būti pranešta kaip apie tarpvyriausybinius susitarimus, kaip apibrėžta [Sprendime 2017/684](#).

Išvados ir rekomendacijos

70 Mūsų bendra išvada yra ta, kad ES sistema apėmė visus aspektus, susijusius su saugiu gamtinių dujų tiekimu, nors ir netolygiai, tačiau dažnai neįmanoma įrodyti, kad buvo pasiekti reagavimo į krizę tikslai. ES tiekimo saugumo struktūra skatino valstybių narių bendradarbiavimą, tačiau kai kurie su ja susiję pagrindiniai dokumentai neparengti, o ES vis dar kuria įperkamo sistemą. Reaguodama į tai, kad Rusija dujų tiekimą naudoja kaip ginklą, ES priėmė keletą trumpalaikių priemonių, siųsdama rinkai rimtą signalą, kad valstybės narės bendradarbiaus siekdamos įveikti šį iššūkį. Tačiau ES priemonių nauda ne visada buvo aiški ir ES susiduria su nauja tiekimo saugumo aplinka, kurioje didėja priklausomybė nuo SGD ir poreikis dekarbonizuoti vartojamas dujas.

71 Tam tikros ES politikos kryptys ir priemonės padarė teigiamą poveikį ES dujų tiekimo saugumui: visų pirma reikalaujama infrastruktūros, jungiančios valstybių narių dujų tinklus, arba suteikiamas jai reikalingas finansavimas, sudaromos sąlygos dvikrypčiams dujų srautams (visų pirma vakarų–rytų ir rytų–vakarų kryptimis) ir remiamas dujų tiekimo įvairinimas. ES dujų tiekimo saugumo politikos tikslai, susiję su prieinamumu, buvo daug aiškesni nei su įperkamumu susiję tikslai. Krizė privertė ES savo dujų tiekimo saugumo sistemoje daugiau dėmesio skirti įperkamo klausimui; tam tikrų veiksmų jam spręsti ėmėsi ir valstybės narės. Šiuo metu ES rengia dujų įperkamo politikos sistemą. Tačiau sistemoje vis dar nepakankamai atsižvelgiama į tai, kad ES turi aiškiai apsvarstyti ir išanalizuoti įperkamo veiksnius ir iššūkius (žr. 19–26 dalis).

1 rekomendacija. Baigti kurti ES dujų įperkamo sistemą

Komisija turėtų labiau atsižvelgti į dujų tiekimo saugumo įperkamo aspektą:

- a) užtikrindama, kad atitinkamuose pagrindiniuose ES dokumentuose būtų pateikiamas įperkamo vertinimas ES lygmeniu;
- b) įvertindama galimybę atliekant Dujų tiekimo saugumo reglamento peržiūrą įtraukti įperkamo rizikos svarstymą į nacionalinius rizikos vertinimus, nustatytus Dujų tiekimo saugumo reglamente;
- c) įvertindama galimybę atnaujinti valstybių narių ataskaitų teikimo reikalavimus, kad, pavyzdžiui, NEKSVP apimtų informaciją ne tik apie energijos nepriteklių, bet ir apie įperkumą.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2025 m.

72 ES dujų tiekimo saugumo ataskaitų teikimo sistema, skirta valstybėms narėms ir valstybių narių regioninėms grupėms, suteikia pagrindą sistemingai svarstyti daugialypę riziką, prevencines priemones, kurių reikia imtis, kad jos būtų išvengta, ir neatidėliotinus veiksmus, jei ši rizika pasitvirtintų. Tačiau 18 valstybių narių neužbaigė ataskaitų dėl prevencinių veiksmų ir ekstremaliųjų situacijų valdymo planų teikimo proceso, o dvi valstybės narės 2019 m. ataskaitų teikimo etape apskritai nepateikė jokios informacijos, o tai rodo, kad šis procesas yra nepakankamai efektyvus ir abejotinos pridėtinės vertės. Nors regioninės rizikos grupės skatina bendradarbiavimą, nustatėme, kad jos neduoda lauktų rezultatų, nes, pavyzdžiui, grupės iš dalies sutampa. Kai kurios rizikos grupės tapo nebeaktualios dėl naujų dujų srautų, atsiradusių reaguojant į Rusijos dujų tiekimo nutraukimą. Tai rodo, kad nors tiekimo saugumo ataskaitų teikimo sistema skatinamas valstybių narių bendradarbiavimas, kai kuriais pagrindiniais aspektais trūksta pridėtinės vertės ir efektyvumo, siekiant nurodyto tikslo remti nacionalines ir regionines dujų tiekimo saugumo užtikrinimo priemones. Dauguma valstybių narių pritaria tam, kad būtų peržiūrėta struktūra, pagal kurią privaloma teikti nacionalines ir regionines dujų tiekimo saugumo ataskaitas. Be to, reikėtų išspręsti uždavinį dėl solidarumo susitarimų sudarymo dvišaliu pagrindu arba taikant ES masto mechanizmą (žr. 27–44 dalis).

2 rekomendacija. Optimizuoti valstybių narių dujų tiekimo saugumo ataskaitų teikimo procesą

Siekdama užtikrinti, kad svarbiausios dujų tiekimo sistemos problemos būtų nustatytos ir nuosekliai sprendžiamos nacionaliniu ir regioniniu lygmeniu, Komisija turėtų:

- a) įvertinti galimybę supaprastinti valstybių narių dujų tiekimo saugumo ataskaitų teikimo reikalavimus ir pagrindinių dokumentų (nacionalinių ir bendrų rizikos vertinimų, prevencinių veiksmų ir ekstremaliųjų situacijų valdymo planų) rengimo ir pateikimo procesą, kai bus peržiūrimas Dujų tiekimo saugumo reglamentas;
- b) toliau padėti valstybėms narėms laiku parengti išsamius dokumentus, visų pirma išnagrinėjant skaitmeninių ataskaitų teikimo ir peržiūros priemonių galimybes.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2025 m.

3 rekomendacija. Peržiūrėti regioninio bendradarbiavimo struktūrą

Komisija turėtų peržiūrėti dabartinę regioninio bendradarbiavimo struktūrą:

- a) ją pritaikydama prie pasikeitusių aplinkybių (padidėjusio SGD svorio, sumažėjusio tam tikrų tiekimo vamzdynais koridorių vaidmens);
- b) mažindama dubliavimąsi tarp rizikos grupių ir patikslindama vaidmenis ir atsakomybę jose.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2025 m.

73 Bendro intereso projektų (BIP) atrankos procedūra yra sudėtinga, apimanti tris etapus su savo metodikom, daugybe pakopų ir įvairiais suinteresuotaisiais subjektais. Po šio proceso projektui paprastai suteikiamas BIP statusas dėl jį įgyvendinant numatomos didžiausios tikėtinos naudos. 20 % atvejų to nebuvo, nes konkuruojančių arba galinčių konkuruoti BIP grupės buvo sudarytos pagal konkretų rinkos tikslą, o paskui sprendžiama, kuriuos jų finansuoti. Atrenkant BIP buvo deramai atsižvelgta į tiekimo saugumą, tačiau Komisija negali pateikti visų 291 dujų BIP projektų galutinių rezultatų apžvalgos. Kadangi informacija apie projektų rezultatus yra neišsami, sunku įvertinti BIP įgyvendinimo lygį ir pridėtinę vertę, kurią teikia BIP statusas. Daugiau dujų BIP nebus (išskyrus dvi išimtis, susijusias su Maltos ir Kipro prijungimu prie ES tinklo), tačiau tas pats procesas taikomas atrenkant vandenilio BIP, todėl gali pasitaikyti tokių pačių trūkumų. Atsižvelgdami į ES poveikio klimatui neutralizavimo tikslą ir nuolatinį gamtinių dujų poreikį ateityje, nustatėme, kad dėl nepakankamos pažangos CCUS srityje kyla rizika ilgalaikiam dujų tiekimo saugumui, atsižvelgiant į ES klimato tikslus (žr. 45–52 dalis).

4 rekomendacija. Didinti BIP įgyvendinimo skaidrumą

Pasikonsultavusi su valstybėmis narėmis, ENTSO-G ir projektų rengėjais, Komisija turėtų padidinti duomenų apie BIP rezultatus skaidrumą ir aiškumą, kad būtų įtraukta informacija apie ankstesnius BIP, projektų išlaidas ir sujungtus BIP. Tai galėtų būti padaryta BIP skaidrumo platformoje arba svetainės „Europa.eu“ tinklalapyje ir turėtų būti taikoma visiems būsimiems BIP sąrašams.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2025 m.

74 2022–2023 m. ES inicijavo daug neatidėliotinių priemonių, daugiausia pagal SESV 122 straipsnį, ir siuntė rinkai stiprius signalus, kad valstybės narės bendradarbiaus, siekdamas reaguoti į iššūkį, kurį kelia Rusijos taikomas dujų suginklinimas, ir užtikrinti tiekimo saugumą. Šių priemonių poveikis siekiant užsibrėžtų tikslų ne visada gali būti nustatytas dėl kitų rezultatams poveikį darančių veiksnių arba dėl įrodymų trūkumo. Paklausa sumažėjo 15 % (palyginti su 5 metų vidurkiu), o tai padėjo atkurti tikrumą rinkoje, nors paklausa jau mažėjo dėl aukštų kainų dar prieš nustatant tikslą. Vertinant šios priemonės veiksmingumą sunku įvertinti santykinį priemonių, kurių ėmėsi valstybės narės, poveikį, palyginti su kitais jų nekontroliuojamais veiksniais (pavyzdžiui, didelėmis dujų kainomis, paklausos išnykimu, šiltu oru) (žr. [54–56](#) dalis).

75 ES taip pat nustatė privalomą dujų saugyklų pripildymo normą, iš pradžių 80 % – iki 2022 m. lapkričio mėn., o vėliau, iki kiekvienų paskesnių metų (baigiant 2025 m.) lapkričio mėn. – 90 %. Šių tikslų pasiekimas prisidėjo prie rinkos tikrumo ir tiekimo saugumo užtikrinimo krizės metu. Tačiau tai nėra reikšmingas nukrypimas nuo ankstesnės praktikos. Jis atspindi vidutinį saugyklų pripildymo lygį ES iki krizės (žr. [57–59](#) dalis).

76 ES priėmė priemones, kuriomis siekiama apriboti didmenines dujų kainas, kad jos neviršytų pagal Reglamentą (ES) 2022/2578 tam tikrų rūšių sutartims apskaičiuotos viršutinės kainos ribos, siekdama sušvelninti, jos vertinimu, susidariusius rinkos ekscesus. Dujų kainos buvo gerokai mažesnės už viršutinę ribą, todėl neįmanoma įvertinti jos veiksmingumo, nes iki šiol ji nebuvo pritaikyta. Nustatėme, kad esama rizikos, susijusios su galimu viršutinės kainos ribos aktyvavimu. Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija įspėjo, kad prekyba dujomis gali būti perkelta už ES ribų, jei kainos priartės prie viršutinės ribos, ir kad dėl to kiltų rizika tvarkingam rinkos veikimui. Esant dideliame dujų trūkumui, kuris sukeltų kainų šuolį, Komisija turi įgaliojimus sustabdyti viršutinės ribos taikymą (žr. [60–61](#) dalis).

77 Komisijos sukurta dujų pirkėjų ir pardavėjų pasiūlymų suderinimo priemonė „AggregateEU“ yra alternatyvus dujų pirkimo ir pardavimo kanalas. Ji sulaukė mažesnių subjektų, kuriems Komisija siekia padėti, susidomėjimo. Tačiau negalėjome nustatyti jos pridėtinės vertės, palyginti su dujų prekybos platformomis, ir nenustatėme rinkos nepakankamumo, kuris šia priemone šalinamas. Be to, Komisija negali įrodyti, kad pasiekti kiti nurodyti tikslai, nes ji negali gauti informacijos apie sutartis, dėl kurių faktiškai susitarta per platformą gavus atitinkamus pasiūlymus. Galiausiai nustatėme, kad Komisijos pastangos koordinuoti ES veiksmus ir derybos su išorės pradinės grandies tiekėjais negali būti įgyvendintos, nes jai trūksta tam reikalingų priemonių ir teisinės kompetencijos (žr. [62–69](#) dalis).

Šią ataskaitą priėmė I kolegija, vadovaujama Audito Rūmų narės Joëlle Elvinger, 2024 m. gegužės 15 d. Liuksemburge įvykusiame posėdyje.

Audito Rūmų vardu

Pirmininkas







Tony Murphy

Priedai

I priedas. Statybų bendro intereso projektų įgyvendinimui skirtas EITP finansavimas

Pasiūlymo pavadinimas	BIP sąrašas	Valstybė narė	EITP lėšos (mln. EUR)
BIP porinis projektas, pietvakarių Škotijos sausumos sistema tarp Kludeno ir Brighauso įlankos (Jungtinė Karalystė)	1	JK	34,8
Klaipėdos–Kuršėnų dujų perdavimo dujotiekio statyba	1	LT	28,6
Lenkijos–Lietuvos dujų tinklų jungties (GIPL) statyba, įskaitant pagalbinę infrastruktūrą	1	PL, LT	295,4
Lenkijos–Čekijos jungtis [dabartinis pavadinimas – „Stork II“] Libhošť-Hat (CZ–PL) – Kedzierzyn (PL)	1	PL, CZ	62,7
Reversinis TENP srautas. Darbai	1	DE	8,7
Nacionalinės dujų perdavimo sistemos plėtojimas Rumunijos teritorijoje, Bulgarijos–Rumunijos–Vengrijos–Austrijos kryptis, vykdymo darbai, 1 etapas	1	RO	179,3
„Balticconnector“ darbai	2	FI, EE	187,5
Estijos–Latvijos dujų tinklų sujungimo gerinimas	2	EE	18,6
Lenkijos–Slovakijos dujų jungties statybos darbai	2	SK, PL	134,6
SGD terminalo statyba Krke	2	HR	82,5
SGD dujų evakuacijos dujotiekis Omišalj–Zlobin–Bosiljevo–Sisak–Kozarac–Slobodnica. I etapo darbai	2	HR	16,4
Vidaus kliūčių šalinimas, siekiant nutraukti izoliaciją ir leisti perduoti SGD iš rytinės Viduržemio jūros regiono dalies (CyprusGas2EU)	2	CY	101,3
Bulgarijos perdavimo sistemos rekonstravimo, modernizavimo ir plėtojimo statybos darbai. 2 etapas	3	BG	27,1
Inčukalno požeminių dujų saugyklų gerinimas	3	LV	44
BIP infrastruktūros 8.3 grupės statybos darbai	3	PL, DK	214,9
Latvijos–Lietuvos jungties gerinimo statybos darbai	3	LV, LT	4,8
Bulgarijos–Serbijos dujų jungtis (IBS). Statybos darbai	4	BG	44,5
Čireno UGS plėtra (Bulgarija). Statybos darbai	4	BG	77,9
Paros išleidimo pajėgumų didinimas – Bilciurești UGS	5	RO	38

II priedas. Dujų BIP, kuriems skirtas EITP finansavimas statybai, žemėlapis

- | | | |
|--|---|---|
|  SGD terminalas |  Dvikryptis dujų srautas |  Dujų mazgas |
|  Požeminė dujų saugykla |  Dujų kompresorinė |  Dujotiekis |



Šaltinis: Europos Komisija.

Santrumpos

BIP: bendro intereso projektas

BRV: bendras rizikos vertinimas

CCUS: anglies dioksido surinkimas, naudojimas ir saugojimas

EITP: Europos infrastruktūros tinklų priemonė

ENTSO-G: Europos dujų perdavimo sistemos operatorių tinklas

ESVP: ekstremaliųjų situacijų valdymo planas

MWh: megavatvalandė

NEKSVP: nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas

PVP: prevencinių veiksmų planas

SGD: suskystintos gamtinės dujos

TEA: Tarptautinė energetikos agentūra

TEN-E: transeuropinis energetikos tinklas

TTF: virtualusis prekybos taškas „Title Transfer Facility“

VPP: virtuali prekybos platforma

Terminų žodynelis

Bendro intereso projektas: tarpvalstybinis infrastruktūros projektas tarp dviejų ar daugiau ES šalių transeuropinio tinklo kontekste.

Europos dujų perdavimo sistemos operatorių tinklas: asociacija, skatinanti ES valstybių narių ir kitų sujungtų šalių dujų perdavimo sistemos operatorių bendradarbiavimą.

Europos infrastruktūros tinklų priemonė: ES priemonė, pagal kurią teikiama finansinė parama tvariai tarpusavyje sujungtai infrastruktūrai energetikos, transporto ir informacinių ir ryšių technologijų sektoriuose kurti.

Europos Sąjungos energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra: ES agentūra, kuri glaudžiai bendradarbiauja su valstybių narių energetikos reguliavimo institucijomis, kad padėtų užtikrinti veiksmingą elektros energijos ir gamtinių dujų vidaus rinkos veikimą.

Paklausos išnykimas: ilgalaikis dujų ar kitų prekių paklausos mažėjimas, reaguojant į nuolat aukštas kainas arba ribotą pasiūlą.

Perdavimo sistemos operatorius: už nacionalinį ar regioninį energijos perdavimą atsakinga organizacija.

Sąnaudų ir naudos analizė: siūlomų veiksmų apskaičiuotų sąnaudų palyginimas su nauda, kurią tikimasi gauti.

Suskystintos gamtinės dujos: gamtinės dujos, paverstos skystomis, kad būtų galima jas saugoti arba transportuoti.

Tiekimo saugumas: galimybė nepertraukiamai ir už prieinamą kainą gauti išteklių.

Komisijos atsakymai

<https://www.eca.europa.eu/lt/publications/sr-2024-09>

Chronologija

<https://www.eca.europa.eu/lt/publications/sr-2024-09>

Audito grupė

Audito Rūmų specialiosiose ataskaitose pateikiami Audito Rūmų atliktų auditų, susijusių su įvairių sričių ES politika ir programomis arba su konkrečių biudžeto sričių valdymo temomis, rezultatai. Audito užduotis Audito Rūmai atrenka ir parengia taip, kad jos turėtų kuo didesnį poveikį, atsižvelgdami į neveiksmingumo ar neatitikties riziką, susijusių pajamų ar išlaidų lygį, būsimus pokyčius ir politinį bei viešąjį interesą.

Šį veiklos auditą atliko Audito Rūmų narė Joëlle Elvinger vadovaujama I audito kolegija „Tausus gamtos išteklių naudojimas“. Auditui vadovavo Audito Rūmų narys João Leão, jam padėjo kabineto vadovė Paula Betencourt, pagrindinė vadybininkė Florence Fornaroli, užduoties vadovas Nicholas Edwards ir auditoriai Greta Kapustaitė, Lorenzo Pirelli, Michal Szwed ir Jonas Kathage. Agata Sylwestrzak, Paola Magnanelli ir Janina Schmidt Maximo teikė kalbinę pagalbą. Diagramas parengti padėjo Giuliana Lucchese.



Iš kairės į dešinę: Giuliana Lucchese, Michal Szwed, Paola Magnanelli, Nicholas Edwards, João Leão, Paula Betencourt, Florence Fornaroli, Greta Kapustaitė, Lorenzo Pirelli.

AUTORIŲ TEISĖS

© Europos Sąjunga, 2024

Europos Audito Rūmų pakartotinio naudojimo politika nustatyta [Audito Rūmų sprendime Nr. 6-2019](#) dėl atvirųjų duomenų politikos ir pakartotinio dokumentų naudojimo.

Jeigu nenurodyta kitaip (pavyzdžiui, atskiruose pranešimuose dėl autorių teisių), ES priklausantis Audito Rūmų turinys yra licencijuojamas pagal [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](#) licenciją. Todėl paprastai pakartotinis naudojimas yra leidžiamas, jeigu tai tinkamai pažymima ir nurodomi bet kokie padaryti pakeitimai. Asmenys, kurie pakartotinai naudoja Audito Rūmų turinį, neturi iškreipti pirminės prasmės ar minties. Audito Rūmai nėra atsakingi už bet kokius pakartotinio naudojimo padarinius.

Būtina gauti papildomą leidimą, jei tam tikrame turinyje vaizduojami privatūs asmenys, kurių tapatybę galima nustatyti, pavyzdžiui, Audito Rūmų darbuotojų nuotraukose, arba jame pateikiami trečiųjų asmenų kūriniai.

Gavus tokį leidimą, juo panaikinamas ir pakeičiamas pirmiau minėtas bendrasis leidimas ir jame aiškiai nurodomi bet kokie naudojimo apribojimai.

Siekiant naudoti ar atgaminti turinį, kuris nepriklauso ES, gali reikėti prašyti leidimo tiesiogiai iš autorių teisių turėtojų.

8 diagrama, piktogramos: šios diagramos parengtos naudojant [Flaticon.com](#) išteklius.
© Freepik Company S.L. Visos teisės saugomos.

Programinei įrangai ar dokumentams, kuriems taikomos pramoninės nuosavybės teisės, pavyzdžiui, patentams, prekių ženklams, registruotiems dizainams, logotipams ir pavadinimams, Audito Rūmų pakartotinio naudojimo politika netaikoma.

Europos Sąjungos institucijų europa.eu domeno svetainėse pateikiamos nuorodos į trečiųjų asmenų svetaines. Audito Rūmai jų nekontroliuoja, todėl raginame peržiūrėti jose pateiktą privatumo ir autorių teisių politiką.

Audito Rūmų logotipo naudojimas

Audito Rūmų logotipas negali būti naudojamas be išankstinio Audito Rūmų sutikimo.

HTML	ISBN 978-92-849-2284-0	ISSN 1977-5725	doi:10.2865/60318	QJ-AB-24-010-LT-Q
PDF	ISBN 978-92-849-2271-0	ISSN 1977-5725	doi:10.2865/658591	QJ-AB-24-010-LT-N

Tarptautinė energetikos agentūra energetinį saugumą apibrėžia kaip „galimybę nepertraukiamai ir už prieinamą kainą gauti energijos išteklių“. Dėl Rusijos invazijos į Ukrainą Europos Sąjungoje kilo dujų tiekimo ir įperkamumo krizė. Taip išbandyta ES dujų tiekimo saugumo sistema ir ES lygmeniu priimta keletas laikinų tiekimo saugumo priemonių, nes ES diversifikuoja tiekimo šaltinius atsisakydama dujotiekiais iš Rusijos tiekiamų dujų ir tapdama labiau priklausoma nuo suskystintų gamtinių dujų. Nustatėme, kad ES sistemoje nevienodai sprendžiamas saugaus dujų tiekimo klausimas ir dažnai neįmanoma įrodyti, kad buvo pasiekti reagavimo į krizę tikslai. Remdamiesi savo nustatytais faktais, Komisijai rekomenduojame:

- baigti kurti ES dujų įperkamumo sistemą,
- optimizuoti valstybių narių ataskaitų dėl dujų tiekimo saugumo teikimo procesą ir peržiūrėti regioninio bendradarbiavimo struktūrą,
- padidinti bendro intereso projektų įgyvendinimo skaidrumą.

Audito Rūmų specialioji ataskaita parengta pagal SESV 287 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą.



EUROPOS
AUDITO
RŪMAI



Europos Sąjungos
leidinių biuras

EUROPOS AUDITO RŪMAI
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel. +352 4398-1

Užklausos: eca.europa.eu/lt/contact
Interneto svetainė: eca.europa.eu
Twitter: @EUAuditors